

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет фінансів
Кафедра банківської справи та страхування

галузь знань	07 «Управління та адміністрування»
спеціальність	072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітньо-професійна програма	«Управління фінансовим бізнесом»
Форма здобуття освіти: <i>очна</i> (денна)	

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
на тему: **«Страховий захист суб'єктів господарювання агропромислового**
комплексу»

здобувача Юхимця Віталія Сергійовича

Науковий керівник:

д.е.н, професор,

А.Л. Баранов

(підпис)

Робота допущена до захисту перед Екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри банківської справи та страхування:
доктор економічних наук, професор Л.О. Примостка

Київ - 2026

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 78 сторінок, 2 розділи, 14 таблиць, 5 рисунків, список використаних джерел з 44 найменувань, 3 додатки на 6 сторінок.

«СТРАХОВИЙ ЗАХИСТ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ»

Об'єктом дослідження є страховий захист суб'єктів господарювання агропромислового комплексу України.

Предмет дослідження економічні відносини, механізми, інструменти та організаційні форми страхового захисту суб'єктів агропромислового комплексу.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – на основі теоретичного узагальнення та практичного аналізу системи страхового захисту суб'єктів господарювання агропромислового комплексу оцінити її ефективність, визначити проблеми функціонування та обґрунтувати напрями вдосконалення і перспективи розвитку.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- розкрити економічну сутність та роль страхового захисту в системі управління ризиками агропромислового комплексу;
- дослідити види та форми страхування суб'єктів господарювання АПК в Україні та за кордоном;
- розглянути методичні підходи до оцінювання ефективності страхового захисту агропідприємств;
- надати загальну характеристику суб'єкта господарювання АПК та умов його функціонування;
- провести аналіз стану та динаміки страхового захисту підприємства;
- здійснити оцінку ефективності страхового захисту;
- визначити напрями вдосконалення страхового захисту суб'єктів господарювання агропромислового комплексу.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій щодо вдосконалення системи страхового захисту суб'єктів господарювання агропромислового комплексу з метою підвищення їх фінансової стабільності, зниження ризиків та забезпечення ефективності господарської діяльності.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2026.

Рік захисту роботи 2026.

Ключові слова: агрострахування, страховий захист, аграрні ризики, страхування сільськогосподарських культур, страхування тварин, ефективність страхового захисту, агропромисловий комплекс.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1	8
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ	8
1.1 Економічна сутність та роль страхового захисту в системі управління ризиками агропромислового комплексу.....	8
1.2 Види та форми страхування суб'єктів господарювання АПК в Україні та за кордоном.....	16
1.3 Методичні підходи до оцінювання ефективності страхового захисту агропідприємств	26
РОЗДІЛ 2	35
ОЦІНКА СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	35
2.1 Загальна характеристика суб'єкта господарювання АПК та умов його функціонування.....	35
2.2 Аналіз стану та динаміки страхового захисту суб'єкта господарювання АПК.....	40
2.3 Оцінка ефективності страхового захисту	47
2.4 Напрями вдосконалення страхового захисту суб'єктів господарювання агропромислового комплексу.....	54
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Актуальність теми. Агропромисловий комплекс (АПК) відіграє ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки держави, формуванні експортного потенціалу та розвитку національної економіки. В умовах сучасних економічних трансформацій, посилення конкуренції на світових аграрних ринках, кліматичних змін та нестабільності зовнішнього середовища діяльність суб'єктів господарювання агропромислового комплексу супроводжується значним рівнем ризиків. До них належать природно-кліматичні, виробничі, фінансові, ринкові та інші види ризиків, що можуть призводити до значних фінансових втрат. У зв'язку з цим особливого значення набуває формування ефективної системи страхового захисту, яка дозволяє мінімізувати негативні наслідки ризиків та забезпечити стабільність функціонування аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наразі існує значна кількість наукових праць, присвячених дослідженню теоретичних та практичних аспектів страхового захисту суб'єктів господарювання агропромислового комплексу. Серед науковців, які зробили вагомий внесок у дослідження питань розвитку страхування в аграрному секторі економіки, можна виокремити таких учених, як: В.Д. Базилевич, С.С. Осадець, О.В. Гумен, Л.В. Шірінян, В.В. Шірінян.

У своїх дослідженнях вони розглядали економічну сутність страхування, особливості страхового захисту в системі управління ризиками аграрних підприємств, механізми формування страхових продуктів для сільського господарства, а також напрями підвищення ефективності функціонування страхового ринку. Зокрема, праці В.Д. Базилевича та С.С. Осадця присвячені теоретичним засадам страхування та розвитку страхового ринку. Праці Л.В. Шірінян і В.В. Шіріняна спрямовані на дослідження ефективності страхових послуг та оцінювання ризиків у страхуванні.

Страхування є одним із важливих інструментів управління ризиками в аграрному секторі. Воно сприяє відшкодуванню збитків у разі настання несприятливих подій, підвищує фінансову стійкість підприємств та стимулює їх інвестиційну активність. У країнах із розвиненою ринковою економікою страхування аграрних ризиків є невід’ємною складовою державної політики підтримки сільського господарства. В Україні система страхового захисту суб’єктів господарювання АПК перебуває на етапі розвитку та потребує подальшого вдосконалення, зокрема у частині розширення страхових продуктів, підвищення доступності страхових послуг та вдосконалення механізмів державної підтримки.

Актуальність теми дипломної роботи зумовлена необхідністю дослідження теоретичних та практичних аспектів страхового захисту суб’єктів господарювання агропромислового комплексу, а також розроблення рекомендацій щодо підвищення ефективності використання страхових інструментів у діяльності аграрних підприємств.

Мета бакалаврської роботи – на основі теоретичного узагальнення та практичного аналізу системи страхового захисту суб’єктів господарювання агропромислового комплексу оцінити її ефективність, визначити проблеми функціонування та обґрунтувати напрями вдосконалення і перспективи розвитку.

Для досягнення поставленої мети у роботі передбачено вирішення таких завдань:

- розкрити економічну сутність та роль страхового захисту в системі управління ризиками агропромислового комплексу;
- дослідити види та форми страхування суб’єктів господарювання АПК в Україні та за кордоном;
- розглянути методичні підходи до оцінювання ефективності страхового захисту агропідприємств;
- надати загальну характеристику суб’єкта господарювання АПК та умов його функціонування;

- провести аналіз стану та динаміки страхового захисту підприємства;
- здійснити оцінку ефективності страхового захисту;
- визначити напрями вдосконалення страхового захисту суб'єктів

господарювання агропромислового комплексу.

Об'єктом дослідження є страховий захист суб'єктів господарювання агропромислового комплексу України.

Предметом дослідження є економічні відносини, механізми, інструменти та організаційні форми страхового захисту суб'єктів агропромислового комплексу.

Методи дослідження. У роботі використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, що забезпечують комплексне вивчення страхового захисту суб'єктів господарювання агропромислового комплексу. Поєднання історичного та логічного підходів дало змогу простежити розвиток системи страхування в аграрному секторі та визначити основні тенденції її формування. Метод наукової абстракції застосовано для узагальнення теоретичних положень, формування основних понять і категорій страхового захисту агропідприємств.

Методи аналізу та синтезу використовувалися для дослідження складових системи страхування в агропромисловому комплексі з подальшим їх узагальненням у цілісну систему страхового захисту. Методи кількісного та якісного аналізу дали змогу оцінити ефективність страхового захисту на основі статистичних та фінансових показників діяльності підприємства. Метод групування застосовано для класифікації видів і форм страхування суб'єктів господарювання агропромислового комплексу за різними критеріями, зокрема за об'єктами страхування, рівнем ризику та формами організації страхового захисту.

Методи порівняння та комплексного аналізу використано для дослідження вітчизняного та зарубіжного досвіду страхування аграрних ризиків, а також для визначення напрямів удосконалення страхового захисту суб'єктів господарювання агропромислового комплексу.

Теоретична значущість отриманих результатів полягає в узагальненні наукових підходів до розуміння страхового захисту суб'єктів агропромислового

комплексу та уточненні його ролі в системі управління природно-кліматичними, виробничими, фінансовими й ринковими ризиками агропідприємств.

Інформаційна база дослідження включає наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, монографії, підручники та сучасні наукові публікації з питань страхування та управління ризиками в аграрному секторі. Також використано законодавчі та нормативно-правові акти України у сфері страхування, статистичні дані, фінансову та управлінську звітність досліджуваного підприємства, матеріали періодичних видань та інтернет-ресурси.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій щодо вдосконалення системи страхового захисту суб'єктів господарювання агропромислового комплексу з метою підвищення їх фінансової стабільності, зниження ризиків та забезпечення ефективності господарської діяльності. перенести на абзац вище

Структура роботи. Бакалаврська робота містить вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел та додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

1.1 Економічна сутність та роль страхового захисту в системі управління ризиками агропромислового комплексу

У сучасних умовах розвитку агропромислового комплексу страхування стає не лише фінансовим механізмом, а й ключовим елементом системи управління ризиками. Воно забезпечує економічну стабільність підприємств, дозволяє передбачати та компенсувати збитки, а також сприяє безперервності виробничих процесів навіть за настання несприятливих подій.

Для кращого розуміння ролі страхового захисту доцільно звернутися до наукових підходів щодо визначення термінів «страхування» та «страховий захист», що представлені у табл. 1.1. Аналіз цих визначень дозволяє відобразити економічну, правову та соціальну сутність страхування, а також підкреслити його значущість у системі управління ризиками агропідприємств.

Таблиця 1.1 – Визначення терміну «страхування» та «страховий захист»

Автор	Визначення
1	2
Базилевич В.Д. [37]	Страхування – різновид людської діяльності спрямований на захист майнових інтересів юридичних та фізичних осіб, що потерпіли у зв'язку з настанням страхових випадків, визначених договором чи страховим законодавством, за рахунок страхових фондів, які формуються учасниками страхування
Криленко В.І., Рудь І.Ю. [16]	Страховий захист – сукупність розподільних та перерозподільних відносин, пов'язаних із подоланням і відшкодуванням втрат, які можуть бути спричинені різними винятковими обставинами. Страхування – вид економічних відносин (з різними характеристиками) з приводу формування та використання страхового фонду для відшкодування збитків
Нечипорук Л.В. [23]	Страхування – це система економічних відносин, що включає, по-перше, утворення за рахунок внесків юридичними і фізичними особами спеціального фонду коштів; по-друге, його використання для відшкодування збитків, втрати майна внаслідок стихійних лих та інших несприятливих випадкових явищ, а також для надання громадянам допомоги при настанні визначених подій в їхньому житті

1	2
Метеленко Н.Г., Сіліна І. ., Дятлова Ю. ., Оглобліна В.О., Попова А.О. [19]	Страховий захист – це економічні відносини зумовлені можливістю настання випадкових несприятливих подій та покриття завданих ними збитків шляхом їх вирівнювання за рахунок коштів спеціального фонду (страхового фонду) Страховання – різновид людської діяльності спрямований на захист майнових інтересів юридичних та фізичних осіб, що потерпіли у зв'язку з настанням страхових випадків ,визначених договором чи страховим законодавством, за рахунок страхових фондів, які формуються учасниками страхування
Осадець С.С. [38]	Сутність страхового захисту полягає в нагромадженні й витрачанні грошових та інших ресурсів для здійснення заходів з попередження, подолання або зменшення негативного впливу ризиків і відшкодування пов'язаних із ними втрат. Страховання – це двосторонні економічні відносини, які полягають у тому, що страхувальник, сплачуючи грошовий внесок, забезпечує собі (чи третій особі) у разі настання події, обумовленої договором або законом, суму виплати з боку страховика, який утримує певний обсяг відповідальності і для її забезпечення поповнює та ефективно розміщує резерви, вживає превентивні заходи, спрямовані на зменшення ризику, а при потребі перестраховує частину своєї відповідальності.
Ситник Н.С., Сташишин А.В., Попович Д.В. [36]	Страховий захист – економічна категорія, що відображає сукупність розподільчих і перерозподільних відносин, пов'язаних із подоланням та відшкодуванням втрат, що можуть бути спричиненими різними надзвичайними обставинами. Страховання як економічна категорія відображає економічні відносини з приводу формування і використання страхового фонду на принципі замкнутої солідарної розкладки збитку для організації страхового захисту з метою протидії ризикам
Терещенко Т.Є., Заволока Л.О., Пономарьова О.Б. [40]	Страховий захист – економічні, перерозподільні відносини, які складаються в процесі запобігання, подолання і відшкодування збитків, заподіяних конкретним об'єктам: матеріальним цінностям юридичних і фізичних осіб, життю і здоров'ю громадян тощо Страховання – сукупність перерозподільних відносин, які виникають між двома суб'єктами – страховиком і страхувальником – з приводу формування грошових фондів за рахунок сплати останнім страхових внесків з метою захисту майнових інтересів у разі настання страхових випадків та поповнення цих фондів у процесі ефективного розміщення тимчасово вільних коштів на фінансовому ринку

Джерело: розроблено автором

Аналіз різних визначень показує, що страхування розглядається як економічні та правові відносини, що забезпечують захист майнових інтересів фізичних та юридичних осіб у разі настання страхових випадків. У більшості джерел наголошується на формуванні та використанні страхових фондів, що дозволяє компенсувати збитки та мінімізувати ризики.

Водночас поняття «страховий захист» розкривається як сукупність розподільних і перерозподільних відносин, спрямованих на запобігання та подолання негативних наслідків непередбачуваних подій, таких як стихійні лиха, аварії, хвороби

чи інші надзвичайні ситуації. Вивчення визначень різних авторів дозволяє підкреслити комплексний характер страхування, який включає превентивні заходи, накопичення ресурсів, відшкодування втрат та економічну солідарність між учасниками страхування.

Таким чином, табл. 1.1 відображає єдність і різноманітність наукових підходів до розуміння страхування та страхового захисту, що є важливою основою для подальшого дослідження механізмів страхового забезпечення у сфері агропромислового комплексу.

Порівняльний аналіз наукових визначень показав, що страхування у сучасній економічній науці розглядається як інструмент управління ризиками, який забезпечує захист майнових інтересів фізичних та юридичних осіб. Поняття «страховий захист» включає не лише фінансове відшкодування збитків, а й попереджувальні та превентивні заходи, спрямовані на зменшення негативного впливу ризиків.

На відміну від інших галузей економіки, діяльність суб'єктів агропромислового комплексу значною мірою залежить від природно-кліматичних умов, сезонності виробництва, біологічних процесів та нестабільності ринкового середовища. У зв'язку з цим страховий захист в аграрному секторі набуває комплексного характеру та охоплює не лише відшкодування збитків, а й систему превентивних, компенсаційних та фінансово-стабілізаційних заходів.

У науковій літературі аграрне страхування розглядається як окремий специфічний напрям страхових відносин, пов'язаний із захистом майнових інтересів агровиробників від ризиків, характерних для сільськогосподарського виробництва. Так, Гумен О.В. [9, с. 209] зазначає, що страхування сільськогосподарських культур є важливим інструментом управління ризиками в аграрному секторі, оскільки дозволяє мінімізувати фінансові втрати внаслідок несприятливих погодних умов, поширення шкідників або інших надзвичайних ситуацій. Дане визначення акцентує увагу насамперед на компенсаційній функції страхування та його ролі у забезпеченні фінансової стабільності агровиробників. Водночас підхід автора є дещо звуженим, оскільки фактично зосереджується лише на страхуванні рослинництва та не враховує інші напрями страхового захисту аграрного бізнесу.

Павленко О.П. [29, с. 100] розглядає страховий захист агровиробників ширше та визначає його основною метою зменшення фінансових втрат від непередбачуваних подій, зокрема погодних катаклізмів, хвороб сільськогосподарських культур і тварин, а також ринкових коливань. Перевагою такого підходу є врахування не лише природних, а й економічних ризиків, що є особливо актуальним в умовах нестабільності аграрних ринків. Разом із тим автор недостатньо уваги приділяє організаційним та превентивним аспектам страхового захисту.

На думку Ігошина М.М. [15, с. 56], агрострахування є важливим інструментом захисту аграрного сектору від ризиків, однак його розвиток в Україні стримується низьким рівнем популярності серед агропідприємств. Автор критично оцінює сучасний стан системи агрострахування, наголошуючи на недостатній прозорості страхового ринку та домінуванні інтересів держави і страховиків над потребами агровиробників. Така позиція є важливою для розуміння проблем функціонування агрострахування в Україні, оскільки акцентує увагу на інституційних недоліках системи страхового захисту. Водночас твердження щодо переважного лобіювання інтересів страховиків є дискусійним, адже сучасні механізми державної підтримки агрострахування поступово спрямовуються на підвищення доступності страхових послуг саме для аграріїв.

Непочатенко О., Бечко П. та Пономаренко О. [22, с. 32] визначають агрострахування як особливий вид майнового страхування, що передбачає захист страхувальника від сукупності ризиків, здатних негативно вплинути на його діяльність та призвести до значних фінансових втрат або навіть банкрутства. Перевагою цього підходу є акцент на системному характері аграрних ризиків та необхідності комплексного страхового захисту. Разом із тим автори переважно розглядають агрострахування саме як механізм компенсації збитків, недостатньо враховуючи його роль у стратегічному управлінні ризиками підприємства.

Найбільш комплексний підхід до сутності агрострахування пропонують Дем'янчук О.І. та Матеуш М.В. [11, с. 27], які розглядають його як фундаментальний механізм мінімізації фінансових втрат агровиробників, спричинених як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками. Автори виділяють чотири ключові напрями

агροстрахування: страхування продукції рослинництва, страхування тваринництва, майнове страхування та страхування цивільної відповідальності. Перевагою даного підходу є комплексність та врахування різних складових аграрного виробництва. Саме цей підхід найбільш повно відображає сучасну сутність страхового захисту суб'єктів АПК як багаторівневої системи управління ризиками.

Крім того, Гумен О.В. [9, с. 211] підкреслює, що розвиток аграрного страхування в Україні потребує системних змін, зокрема вдосконалення законодавчої бази, впровадження інноваційних фінансових механізмів та підвищення рівня довіри агровиробників до страхових компаній. Така позиція є цілком обґрунтованою, оскільки ефективність агροстрахування значною мірою залежить не лише від наявності страхових продуктів, а й від рівня державної підтримки, прозорості страхового ринку та адаптації страхових механізмів до специфіки аграрного виробництва.

Таким чином, аналіз наукових підходів дозволяє зробити висновок, що страховий захист суб'єктів агропромислового комплексу доцільно розглядати як комплекс економічних, фінансових та організаційних відносин, спрямованих на попередження, мінімізацію та компенсацію збитків агровиробників, спричинених природно-кліматичними, виробничими, фінансовими, ринковими та іншими ризиками. На відміну від загального страхування, агροстрахування має більш складний і багатофакторний характер, що обумовлено специфікою сільськогосподарського виробництва та високим рівнем невизначеності в аграрному секторі.

Основною метою страхового захисту є мінімізація фінансових збитків агровиробників, що можуть виникати внаслідок непередбачуваних обставин, зокрема несприятливих погодних явищ, захворювань сільськогосподарських культур і тварин, а також коливань ринкової кон'юнктури та інших ризикових факторів [30, с. 103].

На основі аналізу можна зробити висновок, що страхування і страховий захист є ключовими елементами стабільності та безпеки діяльності підприємств, у тому числі в агропромисловому комплексі, де ризики є особливо високими.

До основних напрямів позитивного впливу страхування належать такі [18, с. 11]:

- підвищення впевненості у розвитку підприємницької діяльності, оскільки страхування забезпечує компенсацію фінансових або матеріальних втрат інвесторів у разі настання страхових подій;

- можливість більш ефективного використання ресурсів, що спрямовуються на забезпечення економічної безпеки, шляхом формування оптимальної структури коштів для запобігання ризикам або ліквідації наслідків стихійних явищ та інших факторів, які можуть негативно впливати на діяльність підприємств;

- сприяння раціональному формуванню та використанню фінансових ресурсів для реалізації соціальних програм, адже страхові фонди можуть доповнювати державні кошти, які спрямовуються на фінансування освіти, охорони здоров'я, пенсійного забезпечення та інших соціальних потреб;

- накопичення значних фінансових резервів, що виступають важливим джерелом інвестицій в економіку країни та сприяють розширенню виробництва, розвитку підприємств і реалізації різноманітних економічних програм.

У системі управління ризиками страхування виконує низку важливих функцій. По-перше, компенсаційну функцію, що полягає у відшкодуванні збитків у разі настання страхового випадку. По-друге, превентивну функцію, спрямовану на запобігання або зменшення ймовірності виникнення ризикових подій. По-третє, інвестиційну функцію, яка проявляється у можливості використання страхових резервів для інвестування в економіку. Також страхування виконує соціально-економічну функцію, сприяючи підвищенню фінансової стабільності та економічної безпеки підприємств.

Діяльність суб'єктів агропромислового комплексу характеризується підвищеним рівнем невизначеності та ризику. Хоча загальні економічні ризики притаманні більшості галузей господарювання, аграрний сектор має низку специфічних особливостей, пов'язаних із залежністю від природних факторів, сезонністю виробництва, технологічними процесами та нестабільністю зовнішнього

середовища. Саме тому агробізнес стикається з ширшим спектром ризиків, що можуть суттєво впливати на результати господарської діяльності [44, с. 154].

Одним із найпоширеніших є ризик несприятливих погодних умов та змін клімату. Виробники сільськогосподарської продукції часто зазнають впливу посухи, граду, повеней, заморозків, нетипових сезонних змін погоди, а також поширення шкідників і хвороб рослин. Усі ці фактори можуть призвести до значного зниження врожайності або навіть повної втрати врожаю, що безпосередньо впливає на фінансовий стан агропідприємств.

Важливу роль відіграють також технологічні ризики, зокрема поломки сільськогосподарської техніки або збої у виробничих процесах. Враховуючи високий рівень механізації сучасного сільського господарства, вихід з ладу техніки під час посівної або збиральної кампанії може спричинити значні виробничі втрати, зниження врожайності та порушення технологічних циклів.

Ще одним вагомим фактором є цінові ризики, пов'язані з коливанням цін на аграрних товарних ринках. Нестабільність цін може проявлятися як у зниженні вартості сільськогосподарської продукції, що призводить до скорочення доходів агровиробників, так і в зростанні вартості ресурсів, необхідних для виробництва, зокрема палива, добрив або засобів захисту рослин. Такі коливання безпосередньо впливають на рентабельність аграрного виробництва [44, с. 155].

Суттєвими є і фінансові ризики, які пов'язані з доступом агропідприємств до кредитних ресурсів та інвестицій. Для розвитку сучасного агробізнесу, особливо в умовах впровадження інноваційних технологій, таких як точне землеробство або автоматизація виробництва, необхідні значні фінансові вкладення. Недостатність фінансування може обмежувати можливості модернізації виробництва та знижувати конкурентоспроможність підприємств.

Окрему групу становлять логістичні та інфраструктурні ризики, пов'язані з порушенням ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції. Такі ризики можуть виникати внаслідок блокування транспортних шляхів, пошкодження або знищення зерносховищ, неможливості зібрати чи транспортувати врожай. До цієї

групи також належать транспортні ризики, що виникають під час перевезення продукції.

Особливо актуальними для України є ризики, пов'язані з військовими конфліктами. До них належать окупація територій, мінування сільськогосподарських угідь, знищення аграрної інфраструктури, техніки та майна підприємств, а також втрати врожаю або поголів'я тварин. Такі ризики суттєво ускладнюють ведення аграрного бізнесу та потребують додаткових механізмів фінансового захисту [44, с. 155].

Крім того, аграрний сектор стикається з зовнішньоекономічними ризиками, зокрема протекціонізмом і запровадженням торговельних обмежень. Підвищення фітосанітарних вимог, встановлення квот, ембарго на імпорт або блокування кордонів можуть обмежувати доступ української продукції на міжнародні ринки та знижувати експортний потенціал галузі.

Не менш важливим є кадровий ризик, що проявляється у дефіциті кваліфікованих працівників. В умовах сучасних соціально-економічних викликів, зокрема війни, мобілізації, міграції та еміграції населення, аграрні підприємства часто стикаються з нестачею фахівців, що може негативно впливати на ефективність виробничих процесів [44, с. 155].

Отже, специфіка ризиків агропромислового комплексу полягає у їх багатofакторності та взаємозв'язку, що зумовлено природними, економічними, технологічними та соціально-політичними чинниками. Високий рівень невизначеності в аграрному секторі підвищує необхідність застосування ефективних механізмів управління ризиками, серед яких важливе місце займає система страхового захисту.

Важливе значення страхування має і для забезпечення фінансової стійкості агропідприємств. Наявність страхового захисту дозволяє підприємствам зменшити фінансові втрати, забезпечити стабільність виробничої діяльності та підвищити рівень довіри з боку інвесторів і кредиторів. Крім того, страхування сприяє більш ефективному плануванню господарської діяльності, оскільки дозволяє враховувати можливі ризики та передбачати механізми їх компенсації.

Таким чином, страховий захист є важливим елементом системи управління ризиками в агропромисловому комплексі. Він забезпечує фінансову стабільність агропідприємств, сприяє зменшенню негативних наслідків ризикових подій та створює передумови для сталого розвитку аграрного сектору економіки. Ефективне функціонування системи страхування в агропромисловому комплексі є необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств і забезпечення продовольчої безпеки країни.

1.2 Види та форми страхування суб'єктів господарювання АПК в Україні та за кордоном

У сучасних умовах розвитку аграрного сектору значного поширення набувають різні види страхування, зокрема страхування врожаю сільськогосподарських культур, страхування тварин, страхування майна агропідприємств, страхування фінансових ризиків та відповідальності. Важливим напрямом є також розвиток державної підтримки аграрного страхування, що передбачає часткову компенсацію страхових платежів для сільськогосподарських виробників. Такий підхід сприяє підвищенню доступності страхових послуг та стимулює аграріїв до активнішого використання страхових механізмів.

На сьогодні виділяють значну кількість видів та форм страхування, які застосовуються як в Україні, так і в зарубіжних країнах (табл. 1.2). В Україні страхування суб'єктів господарювання агропромислового комплексу здійснюється відповідно до чинного законодавства та включає як добровільні, так і обов'язкові види страхування.

Таблиця 1.2 – Види та форми страхування суб'єктів господарювання агропромислового комплексу

Вид страхування	Форма страхування	Об'єкт страхування	Основні ризики, що покриваються
Страховання сільськогосподарських культур	Добровільне або з державною підтримкою	Посіви та врожай сільськогосподарських культур	Посуха, град, заморозки, повені, буревії, пожежі, шкідники, хвороби рослин, інші природні явища
Страховання сільськогосподарських тварин	Добровільне	Велика рогата худоба, свині, птиця, інші види тварин	Захворювання, загибель, нещасні випадки, стихійні лиха
Страховання майна агропідприємств	Добровільне	Будівлі, склади, елеватори, сільськогосподарська техніка, обладнання	Пожежі, стихійні лиха, аварії, пошкодження або знищення майна
Страховання відповідальності агровиробників	Добровільне	Відповідальність підприємства перед третіми особами	Завдання шкоди життю, здоров'ю або майну третіх осіб у процесі господарської діяльності
Страховання фінансових ризиків	Добровільне	Доходи та фінансові результати діяльності	Недоотримання прибутку, втрати через коливання ринкових цін, порушення контрактних зобов'язань
Страховання транспортних ризиків	Добровільне	Сільськогосподарська продукція під час перевезення	Пошкодження або втрата продукції під час транспортування, аварії
Комплексне агрострахування	Добровільне або з державною підтримкою	Виробнича діяльність агропідприємства	Сукупність природних, виробничих, фінансових та інших ризиків

Джерело: розроблено автором на основі [4; 7; 31]

Найбільш поширеним є страхування сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень, яке передбачає відшкодування збитків у разі втрати або пошкодження врожаю внаслідок несприятливих природних явищ, таких як посуха, град, повінь, буревій, заморозки та інші стихійні лиха. Цей вид страхування є особливо важливим для рослинницьких господарств, оскільки дозволяє компенсувати втрати врожаю та зменшити фінансові ризики.

Іншим важливим видом є страхування сільськогосподарських тварин, яке передбачає відшкодування збитків у разі загибелі або вимушеного забою тварин унаслідок хвороб, нещасних випадків, стихійних лих або інших непередбачених обставин. Такий вид страхування особливо актуальний для підприємств, що займаються тваринництвом, оскільки дозволяє знизити ризики втрати значної частини поголів'я.

До важливих напрямів страхування також належить страхування майна агропідприємств, яке охоплює будівлі, споруди, техніку, обладнання, складські приміщення та інші матеріальні активи. У разі пошкодження або знищення майна внаслідок пожежі, стихійних лих чи інших непередбачених подій страховик відшкодовує завдані збитки, що сприяє швидшому відновленню виробничої діяльності підприємства.

Крім того, аграрні підприємства можуть використовувати страхування фінансових ризиків, яке забезпечує захист від втрат, пов'язаних із невиконанням договірних зобов'язань контрагентами, коливанням ринкових цін або іншими економічними факторами. Також поширеним є страхування відповідальності, що передбачає компенсацію збитків, завданих третім особам у процесі здійснення господарської діяльності.

Форми страхування в аграрному секторі можуть бути різними залежно від способу організації страхових відносин. Найбільш поширеними є добровільне страхування, яке здійснюється на основі договору між страхувальником і страховиком, та обов'язкове страхування, що передбачене законодавством і є обов'язковим для певних категорій суб'єктів господарювання. Окремою формою є страхування з державною підтримкою, яке передбачає часткову компенсацію страхових платежів за рахунок державного бюджету. Такий механізм спрямований на стимулювання аграріїв до використання страхових інструментів.

В Україні агровиробникам у 2025 році були доступні різні види агрострахування, що відрізняються рівнем страхового покриття, переліком ризиків та умовами укладення договорів [2].

Страхування витрат на виробництво передбачає відшкодування лише витрат, понесених на вирощування сільськогосподарських культур, зокрема на придбання насіння, добрив, засобів захисту рослин і проведення агротехнічних робіт. При цьому вартість майбутнього врожаю не включається до страхового покриття. Такий вид страхування є відносно доступним і часто використовується невеликими господарствами або в умовах економічної нестабільності.

Страховання врожаю спрямоване на компенсацію втрат у разі зниження або повної втрати прогнозованого обсягу врожайності. У межах договору страхування визначаються ціна продукції, перелік страхових ризиків, а також технологічні параметри вирощування культури, що фіксуються у відповідній технологічній карті.

Страховання доходу вважається одним із найбільш комплексних видів страхового захисту, оскільки враховує не лише фізичний обсяг отриманої продукції, але й можливі зміни ринкових цін на неї. Такий інструмент є більш складним у застосуванні та потребує значних фінансових витрат, тому використовується порівняно рідко.

Індексне страхування ґрунтується на застосуванні статистичних показників певного регіону. Розмір страхових виплат у цьому випадку визначається на основі середніх значень, зокрема індексів погодних умов або регіональної врожайності, що дозволяє спростити процедуру оцінювання збитків.

Окремим видом є страхування перезимівлі озимих культур, яке забезпечує компенсацію втрат у разі пошкодження або загибелі посівів у зимовий період через несприятливі погодні умови.

Також агровиробники можуть скористатися страхуванням окремих ризиків, що передбачає захист від одного або кількох найбільш імовірних негативних факторів, наприклад граду, посухи або сильного вітру. Цей варіант є більш доступним за вартістю та часто використовується підприємствами з обмеженими фінансовими ресурсами.

Особливістю страхування суб'єктів агропромислового комплексу є те, що кожен вид страхового захисту спрямований на покриття специфічних ризиків, притаманних окремим напрямом аграрного виробництва. На відміну від більшості галузей економіки, де ризики здебільшого пов'язані з виробничими або фінансовими процесами, у сільському господарстві значний вплив мають природно-кліматичні чинники, які практично не піддаються контролю з боку товаровиробника.

Найбільш специфічним видом аграрного страхування є страхування сільськогосподарських культур. Його особливість полягає в тому, що об'єктом страхового захисту виступає майбутній урожай, який ще не створений на момент

укладення договору. Рівень ризику залежить від погодних умов, природно-кліматичної зони, технології вирощування культур та якості посівного матеріалу. Саме тому страхові тарифи в агрострахуванні значно відрізняються залежно від культури, регіону вирощування та переліку ризиків, які включаються до договору. Крім того, оцінка збитків здійснюється шляхом визначення фактичного недобору врожаю порівняно із запланованими або середньобагаторічними показниками.

Особливим різновидом є страхування перезимівлі озимих культур. Його специфіка пов'язана з високою залежністю озимих посівів від погодних умов зимового періоду. Страховими випадками можуть визнаватися вимерзання, випрівання, льодова кірка, вимокання та інші фактори, які призводять до загибелі рослин. Виплати здійснюються ще до початку нового виробничого циклу, що дозволяє агровиробнику компенсувати витрати на пересівання площ.

Страхування сільськогосподарських тварин також має низку специфічних рис. На відміну від майнового страхування, ризики тут пов'язані не лише зі стихійними явищами, а й з біологічними процесами. Страховий захист поширюється на випадки загибелі, вимушеного забою, інфекційних захворювань, епізоотій та нещасних випадків. Для укладення договорів страхування тварин страховики зазвичай висувають додаткові вимоги щодо ветеринарного контролю, дотримання санітарно-епідеміологічних норм та системи біобезпеки господарства.

Специфіка страхування майна агропідприємств полягає в тому, що значна частина об'єктів розташована на відкритій місцевості та піддається впливу природних факторів. До страхового покриття включаються виробничі будівлі, елеватори, зерносховища, тваринницькі комплекси, системи зрошення, сільськогосподарська техніка та обладнання. Важливою особливістю є можливість страхування дороговартісної техніки від аварій, пожеж, стихійних явищ і протиправних дій третіх осіб.

Страхування фінансових ризиків в аграрному секторі відрізняється складністю оцінки страхових випадків. Його основним завданням є захист підприємства від втрат, пов'язаних із коливанням цін на сільськогосподарську продукцію, невиконанням контрактних зобов'язань контрагентами, валютними ризиками або

втратою очікуваного доходу. Такий вид страхування набув особливої актуальності в умовах нестабільності світових аграрних ринків та зростання експортної орієнтації українських агрохолдингів.

Окрему групу становить страхування відповідальності агровиробників. Його специфіка полягає у захисті підприємства від фінансових претензій третіх осіб, які можуть виникати внаслідок забруднення навколишнього середовища, використання засобів захисту рослин, аварій на виробничих об'єктах або порушення умов транспортування продукції. У сучасних умовах значення такого страхування зростає у зв'язку з посиленням екологічних вимог та стандартів безпечності харчової продукції.

Таким чином, специфіка страхування в агропромисловому комплексі полягає у високій залежності об'єктів страхування від природно-кліматичних, біологічних та ринкових ризиків. Саме ця особливість обумовлює необхідність використання спеціалізованих страхових продуктів, адаптованих до умов аграрного виробництва, а також розвитку механізмів державної підтримки агрострахування.

Договори агрострахування можуть укладатися як на один виробничий сезон, так і на повний аграрний цикл. При цьому розширення переліку страхових ризиків та об'єктів страхування зазвичай супроводжується зростанням страхового платежу, але водночас забезпечує вищий рівень фінансового захисту. Крім того, багато страхових компаній пропонують комбіновані страхові продукти, які адаптуються до особливостей конкретних культур, технологій виробництва та природно-кліматичних умов регіону.

У зарубіжних країнах система страхування аграрних ризиків є більш розвиненою та характеризується широким використанням державної підтримки. Наприклад, у США функціонує державна програма страхування врожаю, яка передбачає субсидування страхових премій та активну участь держави у регулюванні страхового ринку. Це дозволяє значній частині фермерів користуватися страховими послугами та ефективно управляти ризиками [43, с. 875].

Таблиця 1.3 – Системи страхування аграрних ризиків у різних країнах світу

Країна	Учасники системи агрострахування	Основні заходи, передбачені системою страхування аграрних ризиків
США	Федеральна корпорація страхування врожаю (Federal Crop Insurance Corporation), що діє при Департаменті сільського господарства; страхові компанії; товариства взаємного страхування	Реалізація Федеральної програми страхування врожаю, яка передбачає: часткове відшкодування страхових премій фермерам за рахунок федерального бюджету (приблизно 60%); надання фермерам додаткового страхового покриття в межах програми; контроль за організацією перестрахування; забезпечення перестрахування значної частки ризиків агропромислового комплексу на міжнародному рівні.
Канада	Державна корпорація страхування аграрних ризиків (Agriculture Financial Services Corporation); страхові компанії; товариства взаємного страхування	Функціонування державної програми страхування аграрних ризиків, що включає: систему субсидованих заощаджень для фермерів; програму підтримки доходів, яка гарантує рівень доходу не нижче приблизно 70% середнього показника за попередні три роки; контроль за організацією перестрахування; часткове перестрахування аграрних ризиків за межами країни.
Португалія	Система державно-приватного партнерства	Держава забезпечує надання субсидій фермерам для страхування та організовує перестрахування. Приватні страхові компанії, інтегровані в систему агрострахування, розробляють страхові програми, контролюють їх реалізацію та компенсують частину ризиків, що не покриваються державою.
Італія, Франція, Австрія, Німеччина	Система страхування під державним контролем із залученням товариств взаємного страхування (поступове впровадження іспанської моделі агрострахування)	Страхові компанії займаються розробленням страхових продуктів для покриття аграрних ризиків. Держава здійснює регулювання та контроль за функціонуванням системи страхування і перестрахування, спрямованої на захист сільськогосподарських виробників.

Джерело: [21, с. 573].

У країнах Європейського Союзу аграрне страхування також відіграє важливу роль у системі підтримки сільського господарства. У багатьох країнах застосовуються механізми співфінансування страхових програм, що дозволяє знизити фінансове навантаження на аграріїв. Поширеними є такі види страхування, як страхування врожаю, страхування доходу фермерів, страхування від природних катастроф та страхування відповідальності.

У зарубіжних країнах існують розвинуті системи агрострахування, які базуються на державних програмах підтримки фермерів та приватному страхуванні [4, с. 256]:

США – Федеральна програма страхування врожаю покриває понад 60% страхових премій фермерів та забезпечує перестрахування значної частки аграрних ризиків;

Канада – державна програма страхування аграрних ризиків гарантує до 70% доходів фермерів та передбачає субсидії на страхування;

Європейські країни (Італія, Франція, Німеччина, Португалія) – використовують моделі державно-приватного партнерства, де держава субсидує страхові внески, а приватні компанії надають страхові послуги і перестраховують ризики.

Порівняльний аналіз міжнародного досвіду агрострахування свідчить, що ключовою відмінністю розвинених систем страхового захисту від української моделі є значно вищий рівень участі держави у фінансуванні та організації страхового ринку. Якщо в Україні державна підтримка агрострахування лише починає відновлюватися та передбачає обмежений обсяг фінансування, то в більшості розвинених країн агрострахування є складовою державної аграрної політики та одним із базових інструментів забезпечення продовольчої безпеки.

Американська модель агрострахування вважається однією з найбільш ефективних у світі. Її головною особливістю є комплексна система державної підтримки, яка охоплює субсидування страхових премій, перестрахування ризиків та контроль за діяльністю страховиків. Держава компенсує фермерам близько 60 % страхових внесків, що робить страхування доступним навіть для невеликих господарств. Крім того, значна частина ризиків передається на міжнародний перестраховий ринок, що забезпечує фінансову стійкість системи навіть у випадку масштабних природних катастроф. Для України особливий інтерес становить саме механізм субсидування страхових премій, який може бути використаний для підвищення рівня охоплення аграріїв страховим захистом.

Канадська модель відрізняється орієнтацією не лише на компенсацію збитків, а й на стабілізацію доходів сільськогосподарських товаровиробників. У межах державних програм фермери отримують гарантії мінімального рівня доходу незалежно від коливань урожайності чи ринкових цін. Порівняно з українською

практикою така система є більш комплексною, оскільки забезпечує захист не лише виробничих активів, а й фінансових результатів діяльності підприємства. Водночас впровадження подібного механізму в Україні наразі є складним через обмежені можливості державного бюджету та нестабільність аграрних ринків.

Країни Європейського Союзу переважно використовують моделі державно-приватного партнерства, які поєднують державне регулювання та ринкові механізми страхування. Найбільш показовим є досвід Іспанії, елементи якого впроваджуються в Італії, Франції, Австрії та Німеччині. У цих країнах держава субсидує частину страхових внесків, контролює функціонування системи перестрахування та створює нормативні умови для розвитку спеціалізованих аграрних страхових продуктів. Водночас безпосереднє укладання договорів та врегулювання страхових випадків здійснюють приватні страхові компанії. Перевагою такої моделі є поєднання державної підтримки з високою конкуренцією між страховиками, що сприяє підвищенню якості страхових послуг.

Португальська модель також базується на принципах державно-приватного партнерства, проте характеризується більш активною участю держави у перестрахуванні аграрних ризиків. Це дозволяє зменшити фінансове навантаження на страховиків та забезпечити стабільність страхових виплат навіть у випадку масштабних збитків. Для України цей досвід є особливо актуальним в умовах зростання кліматичних і воєнних ризиків.

Порівняно із зазначеними країнами українська система агрострахування характеризується низьким рівнем проникнення страхових послуг, недостатнім розвитком спеціалізованих страхових продуктів та обмеженим рівнем державної підтримки. Водночас ухвалення програми державної підтримки агрострахування у 2026 році є важливим кроком до формування сучасної моделі страхового захисту аграрного сектору.

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що найбільш перспективними для впровадження в Україні є такі елементи зарубіжного досвіду:

- розширення механізму компенсації страхових премій за прикладом США та країн ЄС;

- створення ефективної системи державного перестраховування катастрофічних ризиків;
- розвиток страхування доходу агровиробників за канадською моделлю;
- впровадження стандартизованих страхових продуктів і єдиних правил оцінювання збитків;
- розвиток державно-приватного партнерства у сфері агрострахування;
- розширення використання індексного страхування на основі погодних показників та регіональної врожайності.

Таким чином, міжнародний досвід свідчить, що ефективна система агрострахування повинна базуватися на поєднанні ринкових механізмів страхування та державної підтримки. Для України найбільш доцільним є поступове впровадження європейської моделі державно-приватного партнерства з використанням окремих елементів американської системи субсидування страхових премій та канадського підходу до стабілізації доходів агровиробників. Це сприятиме підвищенню рівня страхового захисту підприємств агропромислового комплексу, зміцненню їх фінансової стійкості та зниженню негативного впливу природно-кліматичних і ринкових ризиків.

Окремої уваги заслуговують інноваційні форми страхування, які активно розвиваються у світі. До них належить, зокрема, індексне страхування, що передбачає виплату страхового відшкодування на основі певних індексів, наприклад рівня опадів, температури або врожайності. Такий підхід дозволяє спростити процедуру оцінки збитків та підвищити ефективність страхових механізмів [9, с. 1424].

Таким чином, система страхування суб'єктів господарювання агропромислового комплексу включає різноманітні види та форми страхового захисту, спрямовані на мінімізацію ризиків та забезпечення стабільності діяльності аграрних підприємств. Досвід зарубіжних країн свідчить про важливість поєднання ринкових механізмів страхування з державною підтримкою, що сприяє підвищенню ефективності системи страхового захисту в аграрному секторі.

1.3 Методичні підходи до оцінювання ефективності страхового захисту агропідприємств

Ефективність страхового захисту агропідприємств є важливим показником результативності використання страхових інструментів у системі управління ризиками.

Оцінка ефективності страхового захисту агропідприємств є важливим інструментом управління ризиками, оскільки дозволяє визначити доцільність страхових механізмів, оцінити їх економічну результативність та вплив на фінансову стабільність підприємства. Методичні підходи до оцінювання ефективності страхування включають визначення показників та критеріїв оцінки, а також застосування конкретних методів аналізу страхових виплат, тарифів і рівня страхового покриття.

Критерії ефективності страхування зазвичай визначаються з урахуванням: економічної доцільності використання страхових механізмів; рівня мінімізації фінансових втрат від ризиків; впливу страхування на фінансову стабільність та платоспроможність агропідприємства; забезпечення соціальної та економічної безпеки виробництва.

Для оцінки ефективності страхового захисту використовуються такі основні показники [36]:

1. Фінансова ефективність – співвідношення витрат на страхові премії до отриманих страхових відшкодувань.
2. Рівень страхового покриття – частка активів, майна чи врожаю, що підлягає страхуванню від потенційних ризиків.
3. Частка відшкодованих збитків – відношення фактичних страхових виплат до загального обсягу збитків підприємства.
4. Вартість страхових послуг для підприємства – оцінка страхових тарифів та їх впливу на фінансові результати.

5. Ступінь стабілізації діяльності підприємства – здатність агропідприємства продовжувати виробництво та виконувати фінансові зобов'язання після настання страхового випадку.

Для оцінки ефективності страхування застосовуються такі методи [38]:

1. Кількісний аналіз страхових виплат – дозволяє оцінити розмір відшкодувань у порівнянні з фактичними збитками та визначити рівень компенсації втрат.

2. Аналіз страхових тарифів – включає оцінку адекватності страхових премій, співвідношення вартості страхування та можливих фінансових втрат підприємства.

3. Метод порівняння страхового покриття – визначає ступінь відповідності об'єму страхового покриття ризикам, що виникають у агропідприємстві.

4. Аналіз структури страхового портфеля – оцінює співвідношення різних видів страхування (майно, врожай, відповідальність) та їх ефективність у зниженні загальних ризиків.

5. Ризик-орієнтований підхід – враховує ймовірність настання страхових випадків і масштаб можливих збитків, що дозволяє обґрунтовано вибирати страхові продукти і оптимізувати страхові внески.

6. Порівняльний та системний аналіз – порівняння результатів діяльності підприємства до та після впровадження страхових механізмів або зіставлення з підприємствами без страхування, а також інтеграція страхування у загальну систему управління ризиками.

Застосування зазначених методів дозволяє агропідприємствам не лише компенсувати збитки, а й планувати фінансові ресурси, підвищувати стабільність виробництва та підвищувати інвестиційну привабливість підприємств агропромислового комплексу.

Однією з цікавих методик оцінювання ефективності страхового ринку є підхід, запропонований науковцями А. А. Шіріняном та Л. В. Шіріняном [36], які розробили систему ключових показників ефективності (KPI) страхового ринку для страхувальників. Зазначена методика базується на використанні комплексу кількісних індикаторів, що характеризують ціну страхової послуги, рівень страхових

виплат, повноту відшкодування збитків, частку адміністративних витрат, навантаження у страховому тарифі, доступність страхового сервісу та оперативність здійснення страхових виплат. Основні показники та критерії оцінювання ефективності страхового ринку наведено в табл. 1.4.

Важливим методичним інструментом є аналіз фінансових показників, який дозволяє визначити вплив страхового захисту на фінансовий стан агропідприємства. До основних показників, що використовуються при такому аналізі, належать: рівень страхових витрат у структурі загальних витрат підприємства, коефіцієнт страхового покриття, рівень відшкодування збитків, а також показники фінансової стійкості та ліквідності. Аналіз цих показників дає змогу оцінити, наскільки ефективно страхування сприяє стабілізації фінансового стану підприємства [36].

Ще одним важливим підходом є ризик-орієнтований підхід, який передбачає оцінювання ефективності страхового захисту з урахуванням рівня ризиків, характерних для аграрного виробництва. У межах цього підходу визначаються основні види ризиків, оцінюється ймовірність їх настання та можливий розмір збитків. Після цього аналізується, наскільки страхування дозволяє знизити рівень ризику або компенсувати потенційні втрати. Такий підхід сприяє більш обґрунтованому вибору страхових продуктів та оптимізації страхового портфеля підприємства.

Аграрне виробництво характеризується високим рівнем невизначеності та значною залежністю від природно-кліматичних, біологічних, технологічних і соціально-економічних чинників. На відміну від більшості галузей економіки, де ризики переважно пов'язані з виробничими або ринковими процесами, у сільському господарстві значна частина ризиків має об'єктивний характер і не може бути повністю усунута управлінськими рішеннями. Саме тому страхування виступає одним із найбільш ефективних інструментів управління аграрними ризиками.

У межах ризик-орієнтованого підходу оцінювання ефективності страхового захисту передбачає ідентифікацію основних ризиків підприємства, визначення ймовірності їх настання, оцінювання можливих фінансових наслідків та аналіз рівня покриття цих ризиків страховими інструментами.

Таблиця 1.4 – Ключові показники ефективності страхового ринку для страхувальників

Показник ефективності страхового ринку	Формула розрахунку	Критерій ефективності
Вартість страхової послуги (Т)	$T = 100\% \text{ ВП} / S$	Показник повинен прагнути до мінімального значення ($T \rightarrow \min$); оптимально, якщо $T < 10 \%$
Рівень страхових виплат (РВ)	$РВ = 100\% \text{ СВ} / \text{ВП}$	Показник має бути максимально можливим ($РВ \rightarrow \max$); бажано, щоб $РВ > 50 \%$
Ступінь повноти страхового відшкодування (ПВ)	$ПВ = 100\% \text{ СВ} / \text{ЗБ}$	Значення має наближатися до 100% ($ПВ \rightarrow 100 \%$); допустимий рівень – понад 50%
Частка адміністративних витрат (ЧАВ)	$ЧАВ = 100\% \text{ АВ} / \text{ВП}$	Показник повинен бути мінімальним ($ЧАВ \rightarrow \min$); бажано, щоб $ЧАВ < 50 \%$
Частка навантаження у страховому тарифі (f)	$f = (ТБ - ТН) / ТБ$	Показник має прагнути до зменшення ($f \rightarrow \min$); оптимальне значення – менше $0,2$
Рівень доступності страхових послуг (ДС)	$ДС = \text{НФ} / \text{N}$	Значення повинно бути максимально можливим ($ДС \rightarrow \max$); бажано, щоб кількість філій перевищувала кількість областей
Оперативність виплати страхового відшкодування (ОВ)	$ОВ = T / 15 \text{ робочих днів}$	Показник має бути мінімальним ($ОВ \rightarrow \min$); оптимально, якщо $ОВ < 1$

Джерело: [42, с. 231]

де ВП – валові страхові премії (сума страхових платежів, отриманих страховиком);

S – страхова сума за укладеними договорами страхування;

СВ – сума страхових відшкодувань, виплачених страховою компанією;

ЗБ – розмір заподіяних збитків за договорами страхування;

АВ – адміністративні витрати страхової компанії (витрати на управління, утримання персоналу, зв'язок, транспорт, судові витрати тощо);

ТБ – брутто-тариф (загальний страховий тариф);

ТН – нетто-тариф, який безпосередньо спрямовується на формування страхових резервів і виплату страхових відшкодувань;

НФ – кількість філій, підрозділів і представництв страхових компаній;

N – кількість постачальників страхових послуг (страхових компаній);

T – фактичний строк виплати страхового відшкодування з моменту узгодження його розміру.

Для підприємств рослинницького напряму діяльності найбільш суттєвими є ризики посухи, заморозків, граду, надмірних опадів, буревіїв, поширення шкідників і

хвороб рослин, а також ризики, пов'язані з воєнними діями та мінуванням сільськогосподарських угідь. Для підприємств тваринницької спеціалізації характерними є ризики виникнення епізоотій, масової загибелі поголів'я, порушення ветеринарно-санітарних вимог, перебоїв у забезпеченні кормами та техногенних аварій [22, с. 33].

З метою підвищення ефективності страхового захисту доцільним є формування карти ризиків агропідприємства, яка дозволяє систематизувати ризики за рівнем імовірності їх настання та величиною потенційних збитків. Використання такого інструменту забезпечує можливість ранжування ризиків та визначення пріоритетних напрямів страхового покриття.

Для наочного відображення зазначеного підходу доцільно подати таблицю у вигляді (табл. 1.5) «Карта ризиків суб'єктів господарювання АПК», побудований у вигляді матриці «ймовірність настання ризику – величина потенційних збитків».

Важливим інструментом оцінювання ефективності страхового захисту в аграрному секторі є сценарний аналіз. Його застосування обумовлене значною варіативністю результатів господарської діяльності залежно від погодних умов, кон'юнктури аграрних ринків та інших зовнішніх факторів. Методика сценарного аналізу передбачає розроблення декількох можливих сценаріїв розвитку подій – оптимістичного, базового та песимістичного – з подальшим визначенням можливих фінансових результатів підприємства та обсягів страхового відшкодування за кожним із них.

Застосування сценарного підходу дозволяє оцінити ефективність страхового захисту ще до настання страхового випадку, визначити рівень фінансової стійкості підприємства за різних умов господарювання та обґрунтувати доцільність використання конкретних страхових продуктів. Особливого значення цей метод набуває для підприємств рослинництва, діяльність яких найбільшою мірою залежить від погодно-кліматичних факторів.

Таблиця 1.5 – Карта ризиків суб'єктів господарювання АПК

Ймовірність настання ризику	Низькі збитки	Помірні збитки	Середні збитки	Високі збитки	Критичні збитки
Дуже висока	Логістичні ризики	Коливання цін на продукцію	Посуха	Воєнні ризики	Катастрофічна посуха
Висока	Технічні несправності	Хвороби рослин	Град	Епізоотії	Масова загибель тварин
Середня	Затримка поставок	Шкідники	Заморозки	Пожежі	Руйнування виробничої інфраструктури
Низька	Незначні аварії	Крадіжки майна	Повінь	Техногенні катастрофи	Повна втрата врожаю
Дуже низька	Поодинокі операційні помилки	Судові позови	Землетрус	Масштабне забруднення	Комплексна втрата активів

Джерело: складено автором тех. ред.

Умовні зони ризику:

Низький рівень ризику – моніторинг;

Середній рівень ризику – превентивні заходи;

Високий рівень ризику – страхування окремих ризиків;

Критичний рівень ризику – комплексний страховий захист та перестрахування.

У табл. 1.5 відображено карту ризиків суб'єктів господарювання агропромислового комплексу, побудовану за принципом матриці «ймовірність настання ризику – величина потенційних збитків». Застосування такого інструменту дозволяє систематизувати ризики аграрного виробництва, визначити пріоритетні напрями страхового захисту та обґрунтувати структуру страхового портфеля підприємства. Найбільш небезпечними для аграрних підприємств є ризики, що характеризуються одночасно високою ймовірністю виникнення та значним обсягом потенційних збитків, зокрема посуха, воєнні ризики, епізоотії та масова загибель тварин. Саме ці ризики потребують першочергового страхового покриття та використання механізмів перестрахування. Натомість ризики з незначними фінансовими наслідками можуть покриватися за рахунок внутрішніх резервів підприємства або заходів ризик-менеджменту.

Для оцінювання ефективності страхового захисту суб'єктів господарювання АПК доцільним є використання системи спеціалізованих коефіцієнтів, які дозволяють кількісно оцінити рівень страхового покриття, ступінь компенсації збитків та навантаження страхових витрат на фінансові результати підприємства.

Для великих агрохолдингів особливого значення набуває оцінювання ефективності страхового портфеля. На відміну від невеликих господарств, які зазвичай використовують один або декілька видів страхування, великі аграрні компанії формують комплексний страховий портфель, який охоплює страхування врожаю, тварин, майна, відповідальності, транспортних та фінансових ризиків.

У процесі оцінювання страхового портфеля доцільно аналізувати рівень його диверсифікації, концентрацію ризиків, співвідношення між окремими видами страхування, а також відповідність структури портфеля ризиковому профілю підприємства. Для визначення рівня концентрації страхового портфеля може використовуватися індекс Герфіндаля-Гіршмана (ННІ), який дозволяє оцінити ступінь диверсифікації страхового захисту. Чим нижчим є значення індексу, тим більш диверсифікованим є страховий портфель підприємства та тим нижчим є рівень концентрації ризиків.

$$HHI = \sum_{i=1}^n p_i^2 \quad (1.1)$$

де: ННІ – індекс Герфіндаля-Гіршмана;

p_i – частка i -го виду страхування у загальному страховому портфелі підприємства;

n – кількість видів страхування, що входять до страхового портфеля.

В умовах запровадження державної підтримки агрострахування в Україні особливого значення набуває оцінювання ефективності страхового захисту з урахуванням бюджетної компенсації страхових премій. Відповідно до чинного механізму державної підтримки, агровиробники можуть отримувати часткове відшкодування вартості страхових платежів, що дозволяє суттєво зменшити фактичні витрати на страхування.

У зв'язку з цим доцільно використовувати показник економії страхових витрат, який визначається як різниця між загальною сумою страхової премії та розміром отриманої державної компенсації. Використання такого показника дозволяє оцінити реальний економічний ефект від участі підприємства у державних програмах підтримки агрострахування.

Важливим напрямом оцінювання ефективності страхового захисту є визначення його впливу на фінансову стійкість агропідприємства. У цьому випадку аналізується зміна показників ліквідності, фінансової автономії, платоспроможності та рентабельності діяльності підприємства за умови отримання страхового відшкодування та без нього. Такий підхід дозволяє визначити реальний внесок страхування у забезпечення безперервності виробництва, підтримання платоспроможності та збереження фінансової стабільності суб'єкта господарювання [30, с. 104].

Крім того, у практиці оцінювання ефективності страхового захисту застосовується системний підхід, який розглядає страхування як складову загальної системи управління ризиками підприємства. У цьому випадку оцінювання здійснюється з урахуванням взаємозв'язку страхування з іншими методами управління ризиками, такими як диверсифікація виробництва, створення резервних фондів, використання сучасних технологій виробництва та фінансового планування.

Окреме значення має оцінювання соціально-економічної ефективності страхування, яке враховує не лише фінансові результати, а й ширший вплив страхового захисту на стабільність діяльності підприємства, збереження виробничого потенціалу та забезпечення зайнятості в сільській місцевості. Страхування сприяє підвищенню інвестиційної привабливості аграрних підприємств, оскільки наявність страхового захисту зменшує рівень ризику для інвесторів і кредиторів.

Рисунок 1.1 – Методичні підходи до оцінювання ефективності страхового захисту суб'єктів АПК

Джерело: складено автором

Таким чином, оцінювання ефективності страхового захисту суб'єктів господарювання агропромислового комплексу повинно базуватися на комплексному використанні ризик-орієнтованого, сценарного, коефіцієнтного, портфельного, фінансового та системного підходів. Їх поєднання забезпечує можливість всебічної оцінки результативності страхових механізмів, визначення рівня захищеності агропідприємства від ризиків та обґрунтування напрямів удосконалення системи страхового захисту в умовах сучасних викликів розвитку аграрного сектору України.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

2.1 Загальна характеристика суб'єкта господарювання АПК та умов його функціонування

ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» (МХП) – це один із найбільших агропромислових холдингів України, який відіграє ключову роль у розвитку аграрної галузі країни. Компанія спеціалізується на вирощуванні зернових культур, виробництві комбікормів, птахівництві та переробці м'яса птиці. МХП є лідером на ринку курятини в Україні та активно експортує свою продукцію до країн Європи, Близького Сходу, Африки та Азії [24].

Товариство створене 27.03.2006, тобто працює на ринку України вже 20 років.

Організаційна форма – акціонерне товариство.

Статутний капітал – 786 927 920,00 грн

Кінцевий бенефіціарний власник – Косюк Юрій Анатолійович (додаток А).

Частина акцій компанії перебуває у вільному обігу на міжнародних фондових ринках, що сприяє підвищенню інвестиційної привабливості підприємства та забезпечує доступ до зовнішніх джерел фінансування. Наявність інституційних інвесторів у структурі власності позитивно впливає на впровадження сучасних стандартів корпоративного управління та фінансової звітності.

Важливою особливістю є використання багаторівневої структури власності, яка включає дочірні компанії та холдинги в різних юрисдикціях. Це дозволяє оптимізувати податкове навантаження, ефективно управляти міжнародною діяльністю та мінімізувати ризики, пов'язані з виходом на зовнішні ринки.

Штаб-квартира компанії розташована в Києві, а виробництва розташовані в

Україні та на Балканах. Товариство має дочірні підприємства у Нідерландах, Великій Британії, Саудівській Аравії та інших країнах.

У 2008 році компанія ПрАТ «МХП» стала першою українською аграрною компанією, яка привернула іноземний інвестиційний капітал через IPO на Лондонській фондовій біржі.

Основний вид діяльності Товариства – 46.32 Оптова торгівля м'ясом і м'ясними продуктами.

ПрАТ «МХП» має понад 30 видів КВЕД, які охоплюють широкий спектр аграрного бізнесу. Окрім основних напрямків, таких як виробництво м'яса свійської птиці (КВЕД 10.12) та оптова торгівля м'ясом (КВЕД 46.32), компанія активно займається вирощуванням зернових культур (КВЕД 01.11) для подальшого виробництва кормів [26].

Структура групи компаній (рис. 2.1) та організаційна структура ПрАТ «МХП» наведена у додатку А.

Як впливає із наведеної структури (рис. 2.1), товариство має два основних напрямки діяльності – агробізнес і виробництво, що в свою чергу поділяються на спеціалізовані напрями. Так, у сфері агробізнесу Товариство здійснює агровиробництво та комбікормово-елеваторне виробництво. У сфері виробництва товариство працює по таким напрямкам, як птахівництво, м'ясо-ковбасне виробництво та вирощування овочів.

ПрАТ «МХП» використовує лінійно-функціональну організаційну структуру управління (додаток А). Такий тип структури є досить складним, але з огляду на масштаби компанії можна зробити висновок, що він є найбільш доцільним для такого підприємства. Також у товаристві встановлена чітка ієрархія, розподіл прав, обов'язків і трудових функцій між співробітниками. Проте, незважаючи на певну жорсткість, ця система є достатньо гнучкою щодо розвитку та самореалізації кожного працівника.

Основні переваги організаційної структури ПрАТ «МХП» включають чіткість і узгодженість задач, відповідальних та виконавців, що сприяє швидкості прийняття рішень, а також підвищений рівень відповідальності керівників за роботу відділів, що

позитивно впливає на результативність їх діяльності. Серед недоліків такої структури можна виділити слабку комунікацію між керівництвом та виконавцями завдань, що інколи може призвести до виникнення проблем під час виконання задачі через недостатню поінформованість.

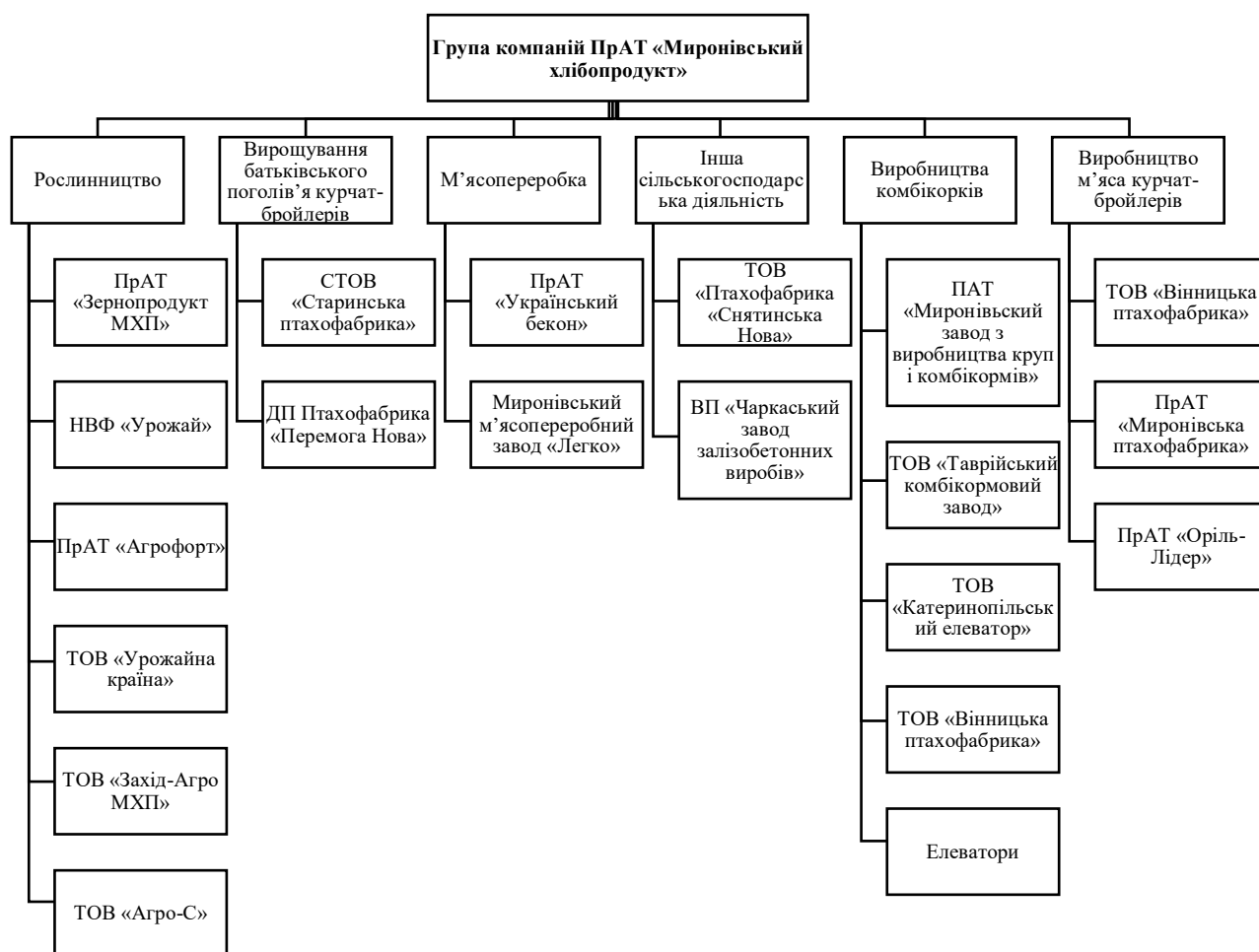

Рисунок 2.1 – Структура групи ПрАТ «МХП» по центру

Джерело: [24]

Для забезпечення стабільного розвитку агропромислових підприємств особливого значення набуває системний аналіз виробничих показників, який дозволяє об'єктивно оцінити ефективність господарської діяльності, визначити тенденції зміни обсягів виробництва, використання ресурсів та конкурентоспроможність продукції.

Аналіз фінансово-економічних результатів (табл. 2.1) є ключовим етапом оцінки ефективності діяльності підприємства, оскільки дозволяє всебічно оцінити його прибутковість, фінансову стабільність та здатність забезпечувати розвиток у довгостроковій перспективі. Він охоплює вивчення показників доходів і витрат, структури прибутку, рентабельності окремих видів діяльності, а також динаміки фінансових результатів у часі.

Таблиця 2.1 – Аналіз фінансових результатів ПрАТ «МХП», млн грн

Показники	Роки				Зміна показника, %		
	2022	2023	2024	2025	2023/ 2022	2024/ 2023	2025/ 2024
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	46072,3	51298,1	46793,3	57749,0	111,34	91,22	123,41
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	39096,0	43497,4	34207,5	43061,7	111,26	78,64	125,88
Валовий прибуток (збиток)	6976,3	7800,6	12585,8	14687,3	111,82	161,34	116,70
Фінансові результати від операційної діяльності	-222,5	-627,8	-863,1	-561,5	282,20	137,47	65,06
Фінансовий результат до оподаткування (ЕВТ)	-452,7	-801,7	-1847,1	-813,0	177,10	230,40	44,01
Чистий фінансовий результат	-423,1	-747,1	-1821,8	-713,2	176,56	243,85	39,15

Джерело: складено автором на основі [25] тех. ред

Отже, аналіз фінансових результатів ПрАТ «МХП» за 2022-2025 рр. свідчить про нестабільну, але загалом позитивну динаміку основних показників діяльності підприємства. Чистий дохід від реалізації продукції демонструє коливання: після зростання у 2023 році на 11,34% відбулося зниження у 2024 році, проте у 2025 році спостерігається суттєве зростання на 23,41%, що може свідчити про відновлення ринкових позицій компанії.

Собівартість реалізованої продукції змінюється нерівномірно: значне зниження у 2024 році (на 21,36%) позитивно вплинуло на формування валового

прибутку, який у цей період зріс більш ніж у 1,6 раза. У 2025 році валовий прибуток продовжує зростати, хоча темпи його приросту дещо сповільнюються.

Водночас фінансові результати від операційної діяльності та чистий прибуток протягом усього досліджуваного періоду залишаються від'ємними, що свідчить про наявність суттєвих витрат, фінансових навантажень або впливу зовнішніх факторів. Однак у 2025 році спостерігається покращення цих показників, зокрема зменшення збитків.

Наступним логічним кроком оцінки ефективності діяльності є визначення рівня рентабельності, що дозволяє кількісно оцінити прибутковість підприємства відносно використаних ресурсів і активів (табл.2.2).

Таблиця 2.2 – Аналіз показників рентабельності ПрАТ «МХП», %

Показники	Роки				Зміна показника, %		
	2022	2023	2024	2025	2023/ 2022	2024/ 2023	2025/ 2024
Рентабельність продукції	15,14	15,21	26,90	25,43	100,43	176,88	94,56
Рентабельність оборотних активів	-2,84	-2,99	-9,54	-2,20	105,45	319,16	23,09
Рентабельність продажів	-0,92	-1,46	-3,89	-1,24	158,58	267,33	31,72

Джерело: складено автором на основі [25]

Отже, аналіз показників рентабельності ПрАТ «МХП» за 2022-2025 рр. свідчить про неоднозначну динаміку ефективності діяльності підприємства. Рентабельність продукції має загальну тенденцію до зростання: після незначного підвищення у 2023 році спостерігається суттєвий приріст у 2024 році, що вказує на покращення ефективності виробництва та зниження витрат. У 2025 році показник дещо знижується, однак залишається на високому рівні.

Водночас рентабельність оборотних активів протягом досліджуваного періоду має від'ємне значення, що свідчить про неефективне використання оборотних ресурсів. Особливо негативна ситуація спостерігається у 2024 році, після чого у 2025 році відбувається суттєве покращення показника.

Рентабельність продажів також залишається від'ємною упродовж усього періоду, що свідчить про збитковість основної діяльності. Найгірше значення зафіксовано у 2024 році, однак у 2025 році спостерігається часткове відновлення.

Таким чином, незважаючи на збитковість чистого фінансового результату, компанія демонструє тенденцію до покращення ефективності основної діяльності, що створює передумови для подальшої стабілізації фінансового стану та підвищення прибутковості у перспективі. Підприємство демонструє підвищення ефективності виробничої діяльності, однак загальна прибутковість залишається низькою через наявність збитків.

Функціонування ПрАТ «МХП» супроводжується впливом широкого спектра ризиків, характерних для агропромислового комплексу. До ключових належать природно-кліматичні ризики, що можуть впливати на врожайність сільськогосподарських культур; виробничо-технологічні ризики, пов'язані з можливими збоями у виробничому процесі; цінові ризики, зумовлені коливанням цін на аграрну продукцію та ресурси; фінансові ризики, що виникають у процесі залучення кредитних ресурсів і управління грошовими потоками. Окрему групу становлять логістичні та інфраструктурні ризики, пов'язані з порушенням ланцюгів постачання, а також зовнішньоекономічні ризики, зокрема обмеження доступу до міжнародних ринків. В умовах сучасних викликів вагомим значення набувають також військові та соціально-кадрові ризики.

Таким чином, діяльність підприємства відбувається в умовах складного та динамічного середовища, що зумовлює необхідність впровадження ефективної системи управління ризиками, у тому числі із використанням інструментів страхового захисту.

2.2 Аналіз стану та динаміки страхового захисту суб'єкта господарювання АПК

Ефективність функціонування агропромислового підприємства значною мірою залежить від рівня організації страхового захисту, який забезпечує компенсацію можливих збитків та сприяє стабілізації фінансово-господарської діяльності. У цьому контексті доцільно проаналізувати структуру страхового портфеля підприємства, динаміку страхових показників та оцінити ефективність використання страхових механізмів.

ПрАТ «МХП» користується послугами наступних страхових компаній:

1. Страхова компанія «ІНГО» – одна з найбільших страхових компаній України, яка активно працює в сегменті корпоративного страхування, включаючи аграрний сектор;
2. Страхова компанія «УНІКА» – міжнародна страхова група, що надає послуги страхування майна, відповідальності та агроризиків;
3. Страхова компанія «PZU Україна» – компанія з польським капіталом, яка спеціалізується на корпоративному страхуванні, включаючи страхування майна та транспорту;
4. АХА Страхування (нині інтегрована в інші структури) – раніше також працювала з великими агрохолдингами.

Слід зазначити, що співпраця ПрАТ «МХП» із кількома страховими компаніями дозволяє підприємству використовувати різні спеціалізовані страхові продукти. Так, страхова компанія «ІНГО» традиційно спеціалізується на страхуванні майна великих корпоративних клієнтів, виробничих ризиків та аграрного майна. Компанія «УНІКА» активно пропонує програми страхування врожаю, тварин і відповідальності підприємств. Страхова компанія «PZU Україна» надає послуги страхування транспорту, вантажів, техніки та корпоративного майна. Використання декількох страховиків дозволяє підприємству уникати надмірної концентрації ризиків та забезпечує більш широкий страховий захист.

Також важливо, що частина ризиків ПрАТ «МХП» може передаватися на міжнародний перестраховий ринок (наприклад, через європейських або глобальних перестраховиків), що є типовою практикою для великих холдингів із експортною діяльністю.

Для ПрАТ «МХП» страховий захист охоплює практично всі ключові елементи виробничого циклу агропромислового підприємства. З урахуванням структури діяльності компанії до основних об'єктів страхування належать сільськогосподарські культури, поголів'я птиці, виробничі приміщення, елеваторні комплекси, сільськогосподарська техніка, транспортні засоби, а також фінансові інтереси підприємства.

Страхування сільськогосподарських культур є одним із найбільш важливих напрямів страхового захисту підприємства. Як правило, договори агрострахування передбачають покриття ризиків посухи, граду, буревіїв, злив, пожеж, весняних заморозків, вимерзання озимих культур, надмірного зволоження ґрунту та інших несприятливих природно-кліматичних явищ. Для підприємства масштабу ПрАТ «МХП» навіть часткова втрата врожаю може призвести до багатомільйонних збитків, тому страхування посівів виступає важливим елементом системи управління ризиками.

Особливе значення для підприємства має страхування тварин, оскільки МХП є одним із найбільших виробників курятини в Україні. Об'єктами страхування виступають поголів'я птиці на птахофабриках та інкубаційних комплексах. Договори страхування зазвичай передбачають відшкодування збитків у разі виникнення епізоотій, масового падежу птиці, пожеж, аварій систем вентиляції та електропостачання, стихійних лих або інших надзвичайних подій.

Важливою складовою страхового портфеля є страхування майна. До об'єктів страхування належать виробничі корпуси, зерносховища, комбікормові заводи, холодильні комплекси, адміністративні будівлі, елеватори та технологічне обладнання. Основними ризиками виступають пожежі, вибухи, аварії інженерних мереж, стихійні лиха, протиправні дії третіх осіб та військові ризики в окремих випадках.

Для оцінки стану страхового захисту ПрАТ «МХП» доцільно проаналізувати структуру та динаміку страхових премій за основними видами страхування. Страхові премії відображають обсяг витрат підприємства на формування страхового покриття та характеризують рівень залучення страхових інструментів у системі управління

ризиками. У табл. 2.3 наведено динаміку страхових премій за 2023-2025 рр. у розрізі основних видів страхування.

Таблиця 2.3 – Страхові премії ПрАТ «МХП» за видами страхування, млн грн

Вид страхування	Роки		
	2023	2024	2025
Страхування сільськогосподарських культур	18,5	21,3	24
Страхування тварин	7,8	8,6	9,2
Страхування майна (ферми, елеватори, техніка)	15,2	17,4	19,8
Страхування транспорту та логістики	4,6	5,3	5,9
Страхування відповідальності	3,2	3,6	4,1
Страхування фінансових ризиків	5,1	6	6,8
Усього	54,4	62,2	69,8

Джерело: складено автором на основі [25]

Аналіз структури та динаміки страхових премій ПрАТ «МХП» свідчить про поступове зростання обсягів страхування протягом 2023-2025 рр., що вказує більше на інфляцію, ніж на розширення страхового покриття чи підвищення уваги підприємства до управління ризиками. Найбільшу частку у структурі витрат займає страхування сільськогосподарських культур і майна, що зумовлено високою залежністю агровиробництва від природних та виробничих факторів. Зростання витрат на страхування фінансових ризиків і відповідальності свідчить про прагнення підприємства мінімізувати не лише виробничі, а й ринкові та юридичні ризики.

На рис. 2.2 зображено структуру страхових премій ПрАТ «МХП» за видами страхування у 2025 році, що дозволяє визначити пріоритетні напрями страхового захисту підприємства.

Рисунок 2.2 – Структура страхових премій за видами страхування ПрАТ «МХП» у 2025 році, % по центру

Джерело: складено автором на основі [25]

Найбільшу частку у структурі страхових премій займає страхування сільськогосподарських культур – 34,38%, що зумовлено високою залежністю аграрного виробництва від природно-кліматичних умов та значними ризиками втрати врожаю. Друге місце посідає страхування майна (ферми, елеватори, техніка) – 28,37%, що свідчить про важливість захисту матеріально-технічної бази підприємства.

Частка страхування тварин становить 13,18%, що є логічним з огляду на спеціалізацію компанії у сфері птахівництва. Водночас страхування фінансових ризиків займає 9,74%, що вказує на поступове зростання уваги до захисту від ринкових коливань та фінансових втрат.

Меншу частку у структурі займають страхування транспорту та логістики – 8,45% та страхування відповідальності – 5,87%, що пояснюється їх допоміжним характером у загальній системі ризик-менеджменту підприємства.

Загалом структура страхових премій свідчить про те, що ПрАТ «МХП» орієнтується насамперед на захист виробничих активів і результатів аграрної діяльності, приділяючи меншу, але стабільну увагу іншим видам ризиків.

Важливим елементом аналізу ефективності страхового захисту є оцінка страхових виплат, які характеризують рівень компенсації збитків підприємства у разі настання страхових випадків. Аналіз динаміки страхових виплат дозволяє визначити реальний рівень страхового покриття та ефективність використання страхових механізмів. У табл. 2.4 наведено обсяги страхових виплат ПрАТ «МХП» за видами страхування у 2023-2025 рр.

Таблиця 2.4 – Страхові виплати ПрАТ «МХП» за видами страхування, млн грн

Вид страхування	Роки		
	2023	2024	2025
Страхування сільськогосподарських культур	9,2	11,8	13,5
Страхування тварин	4,1	4,5	5,1
Страхування майна (ферми, елеватори, техніка)	6,3	7,9	9,6
Страхування транспорту та логістики	2,1	2,4	2,7
Страхування відповідальності	1	1,2	1,4
Страхування фінансових ризиків	2,3	2,8	3,2
Усього	25	30,6	35,5

Джерело: складено автором на основі [25]

Аналіз страхових виплат ПрАТ «МХП» за 2023-2025 рр. свідчить про їх поступове зростання, що є результатом як розширення страхового покриття, так і підвищення рівня ризиків у діяльності підприємства. Найбільші обсяги виплат припадають на страхування сільськогосподарських культур і майна, що підтверджує їх ключову роль у системі страхового захисту агропідприємства. Водночас співвідношення страхових виплат до премій свідчить про відносно ефективне функціонування страхового механізму, оскільки підприємство отримує значну компенсацію понесених збитків. Загалом це підтверджує доцільність використання страхування як інструменту забезпечення фінансової стабільності та безперервності діяльності ПрАТ «МХП».

Рисунок 2.3 – Структура страхових виплат за видами страхування ПрАТ «МХП» у 2025 році, % тех. ред

Джерело: складено автором на основі [25]

Коефіцієнт страхових виплат страхового портфеля зріс із 46,0 % у 2023 р. до 50,9% у 2025 р., що свідчить про підвищення рівня компенсації збитків підприємства страховими компаніями (табл. 2.5). Найвищий рівень збитковості характерний для страхування сільськогосподарських культур і тварин, що пояснюється значною залежністю аграрного виробництва від природно-кліматичних та біологічних ризиків. Отримані значення свідчать про ефективне використання страхового захисту, оскільки підприємство отримує суттєве страхове відшкодування у випадку настання страхових подій.

Таким чином, ПрАТ «МХП» співпрацює з провідними українськими та міжнародними страховими компаніями, однак повна структура страхового покриття по страховим компаніям не розкривається публічно. Загалом для компанії характерна багатоканальна модель страхового захисту з використанням як національних страховиків, так і механізмів перестрахування, що відповідає її масштабам і рівню ризиків.

Таблиця 2.5 – Рівень страхових виплат ПрАТ «МХП» у 2023-2025 роках, %

Вид страхування	Роки		
	2023	2024	2025
Страхування сільськогосподарських культур	49,7	55,4	56,3
Страхування тварин	52,6	52,3	55,4
Страхування майна (ферми, елеватори, техніка)	41,4	45,4	48,5
Страхування транспорту та логістики	45,7	45,3	45,8
Страхування відповідальності	31,3	33,3	34,1
Страхування фінансових ризиків	45,1	46,7	47,1
Усього	46,0	49,2	50,9

Джерело: складено автором на основі [25]

Страховий портфель агропідприємства формується з урахуванням специфіки його діяльності та основних ризиків. Для ПрАТ «МХП» характерним є використання комплексного підходу до страхування, що включає страхування сільськогосподарських культур, тварин, майна, а також окремих фінансових і транспортних ризиків. Найбільшу частку у структурі страхового портфеля займає страхування врожаю та виробничих активів, що обумовлено їх критичною роллю у забезпеченні безперервності виробничого процесу. Водночас страхування відповідальності та фінансових ризиків займає меншу частку, проте виконує важливу функцію додаткового захисту від непрямих втрат.

При цьому страхування виступає важливим інструментом управління ризиками агропідприємства, забезпечуючи його фінансову стійкість та створюючи передумови для стабільного розвитку в умовах невизначеності зовнішнього середовища.

2.3 Оцінка ефективності страхового захисту

Важливою складовою оцінки ефективності страхового захисту є визначення рівня відповідності страхового портфеля підприємства структурі ризиків, що супроводжують його господарську діяльність. На відміну від традиційного підходу,

який ґрунтується виключно на аналізі співвідношення страхових премій та страхових виплат, сучасна концепція ризик-менеджменту передбачає оцінювання ступеня покриття найбільш значущих ризиків підприємства та здатності страхових механізмів забезпечувати фінансову стійкість суб'єкта господарювання у разі настання несприятливих подій.

Специфіка діяльності ПрАТ «МХП» обумовлює наявність широкого спектра ризиків, які можуть призводити до значних фінансових втрат. До найбільш вагомих належать природно-кліматичні ризики, ризики втрати врожаю, епізоотичні ризики у сфері птахівництва, ризики пошкодження виробничих активів, логістичні ризики, ризики невиконання контрактних зобов'язань контрагентами, а також воєнні ризики. При цьому рівень впливу окремих ризиків на результати діяльності підприємства є неоднаковим, що обумовлює необхідність диференційованого підходу до формування страхового портфеля.

Проведений аналіз показав, що найбільша частка страхового захисту ПрАТ «МХП» зосереджена на покритті ризиків, пов'язаних із виробничою діяльністю підприємства. Насамперед це стосується страхування сільськогосподарських культур, майнових комплексів та поголів'я птиці. Саме ці напрями формують основу страхового портфеля підприємства та акумулюють понад три чверті загального обсягу страхових премій. Така структура є цілком закономірною, оскільки зазначені активи забезпечують створення основної частини доданої вартості та безпосередньо впливають на формування фінансових результатів діяльності підприємства.

Водночас аналіз структури страхового портфеля свідчить про недостатній рівень уваги до страхування непрямих ризиків, пов'язаних із фінансовою та зовнішньоекономічною діяльністю підприємства. Частка страхування фінансових ризиків, відповідальності та логістичних операцій залишається порівняно незначною, незважаючи на те, що саме ці ризики набувають дедалі більшого значення в умовах нестабільності зовнішнього середовища, порушення міжнародних логістичних ланцюгів та зростання геополітичної невизначеності. Таким чином, можна зробити висновок про певну диспропорцію між структурою ризиків підприємства та структурою його страхового портфеля.

Важливим критерієм оцінки ефективності страхового захисту є аналіз результативності використання окремих страхових продуктів. Для цього доцільно використовувати показник збитковості страхування, який характеризує співвідношення отриманих страхових виплат до сплачених страхових премій та дозволяє оцінити рівень фактичного використання страхового захисту.

Проведені розрахунки показали, що найбільш високі значення коефіцієнта збитковості (табл. 2.5) характерні для страхування сільськогосподарських культур та страхування тварин. Це свідчить про те, що саме зазначені види ризиків найчастіше реалізуються в діяльності підприємства та призводять до виникнення реальних фінансових втрат. Водночас високий рівень страхових виплат за цими видами страхування підтверджує доцільність використання відповідних страхових продуктів та їх важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності підприємства.

Дещо нижчий рівень збитковості характерний для страхування майна та транспортно-логістичних ризиків. Така ситуація може пояснюватися як нижчою частотою настання страхових випадків, так і більш ефективною системою управління виробничими процесами на підприємстві. Разом із тим навіть за відносно невисокої частоти виникнення таких подій потенційний розмір збитків може бути надзвичайно значним, що обумовлює необхідність збереження високого рівня страхового покриття.

Найнижчі показники збитковості спостерігаються за договорами страхування відповідальності. Однак це не свідчить про їх низьку ефективність, оскільки головною метою таких продуктів є захист підприємства від малоймовірних, але потенційно катастрофічних збитків. У цьому випадку економічний ефект страхування проявляється не через частоту отримання страхових виплат, а через забезпечення фінансової безпеки підприємства в довгостроковій перспективі.

Оцінка ефективності страхового захисту підприємства може здійснюватися на основі співвідношення страхових премій і отриманих відшкодувань (рис. 2.4), а також впливу страхування на фінансову стабільність.

Рисунок 2.4 – Динаміка страхових премій та страхових виплат ПрАТ «МХП»,
млн. грн. назву розмістити по центру

Джерело: складено автором на основі [25] тех. Ред.

У випадку ПрАТ «МХП» страхування виконує важливу стабілізуючу функцію, дозволяючи зменшити негативний вплив ризикових подій на результати діяльності. Разом із тим ефективність страхування не завжди визначається лише обсягом отриманих виплат. Важливим є також превентивний ефект страхового захисту, який сприяє підвищенню фінансової дисципліни, покращенню планування та зниженню загального рівня ризику. Загалом можна зробити висновок, що використання страхових механізмів є доцільним і економічно обґрунтованим, проте потребує подальшого вдосконалення шляхом оптимізації структури страхового портфеля та підвищення рівня страхового покриття.

Оцінювання ефективності страхового захисту ПрАТ «МХП» здійснимо на основі системи КРІ страхового ринку для страхувальників, запропонованої у Розділі 1 (табл. 1.4). Застосування даної методики дозволяє комплексно оцінити економічну доцільність страхування, рівень покриття ризиків та якість страхових послуг.

Аналіз показників ефективності страхування ПрАТ «МХП» свідчить про загальне покращення результативності страхового захисту, хоча окремі показники залишаються далекими від оптимальних значень.

Таблиця 2.6 – Показники ефективності страхування для ПрАТ «МХП»

Вид страхування	Роки		
	2023	2024	2025
Вартість страхової послуги (Т), коп.	90,5	77,2	85,7
Рівень страхових виплат (РВ), %	46,0	49,2	50,9
Ступінь повноти страхового відшкодування (ПВ), %	29,2	25,4	46,9
Частка адміністративних витрат (ЧАВ), %	1,6	0,9	0,9
Оперативність виплати страхового відшкодування (ОВ), дні	1,2	1,3	1,1

Джерело: складено автором на основі [25]

Вартість страхової послуги протягом періоду залишається високою (77,2-90,5 коп. на 1 грн.), що вказує на значне фінансове навантаження на підприємство та недостатню економічну ефективність страхування. Водночас рівень страхових виплат має позитивну динаміку і у 2025 році перевищує 50%, що свідчить про підвищення віддачі від страхових механізмів. Ступінь повноти страхового відшкодування також значно зріс у 2025 році (до 46,9%), що вказує на покращення компенсації збитків, хоча цей показник ще не досягає бажаного рівня. Частка адміністративних витрат є низькою і стабільною, що позитивно характеризує ефективність діяльності страховиків. Оперативність виплат дещо перевищує нормативне значення, однак у 2025 році спостерігається її покращення. Загалом страхова система підприємства функціонує відносно ефективно, проте потребує оптимізації вартості страхових послуг і підвищення рівня відшкодування збитків.

Проведений аналіз дозволяє виділити низку ключових тенденцій:

- поступове зростання вартості страхового захисту, що пов'язано з підвищенням тарифів у страхових компаніях та збільшенням рівня ризиків в аграрному секторі;
- нерівномірність страхових виплат, що свідчить про залежність страхового покриття від природно-кліматичних та виробничих факторів;

- обмежена повнота відшкодування збитків, що є однією з ключових проблем ефективності страхового захисту;

- достатньо високий рівень організаційної ефективності страхових компаній, що забезпечує оперативність та доступність послуг.

Таблиця 2.7 – Виявлені прогалини системи страхового захисту ПрАТ «МХП»

Ризик	Значущість ризику	Рівень страхового покриття
Кліматичні ризики	Висока	Високий
Падіж птиці	Висока	Середній
Пожежі та аварії	Висока	Високий
Воєнні ризики	Дуже висока	Низький
Валютні ризики	Висока	Низький
Експортні ризики	Висока	Низький

Джерело: складено автором

Таким чином, проведена оцінка ефективності страхового захисту ПрАТ «МХП» свідчить, що підприємство сформувало достатньо ефективну систему страхування традиційних виробничих ризиків, однак існуюча структура страхового портфеля не повною мірою відповідає сучасним викликам функціонування агропромислового бізнесу. Найбільш проблемними залишаються воєнні, фінансові та логістичні ризики, рівень покриття яких є недостатнім. Це обумовлює необхідність перегляду структури страхового портфеля та впровадження нових страхових продуктів, орієнтованих на захист від непрямих збитків.

Аналіз страхових продуктів, які пропонуються провідними страховими компаніями України для аграрного сектору, свідчить про їх різну спеціалізацію та неоднаковий рівень відповідності потребам великого агропромислового холдингу. Так, страхова компанія «ІНГО» має значний досвід страхування майнових ризиків, аграрних активів та великих корпоративних клієнтів. Страхові продукти компанії характеризуються широким переліком ризиків, що покриваються, та активним використанням механізмів перестрахування.

Компанія «УНІКА» орієнтується на комплексне страхування аграрного виробництва та пропонує програми страхування врожаю, тварин і майнових комплексів. Перевагою даних продуктів є можливість адаптації страхових умов до особливостей окремих видів сільськогосподарського виробництва.

Страхова компанія «РЗУ Україна» спеціалізується на страхуванні майна, транспортних засобів та логістичних ризиків, що має важливе значення для підприємств із розгалуженою системою постачання та збуту продукції. Враховуючи значні обсяги експорту продукції ПрАТ «МХП», використання таких страхових продуктів дозволяє зменшити ризики, пов'язані з транспортуванням та виконанням зовнішньоекономічних контрактів.

На думку автора, найбільш ефективною моделлю страхового захисту для ПрАТ «МХП» є диверсифікований підхід, за якого різні групи ризиків передаються різним страховим компаніям залежно від їх спеціалізації. Це дозволяє забезпечити більш якісне страхове покриття, знизити концентрацію ризиків та підвищити ефективність використання страхових механізмів.

На ефективність страхового захисту ПрАТ «МХП» впливають як внутрішні, так і зовнішні фактори.

Позитивні фактори впливу: диверсифікація страхового портфеля підприємства; співпраця з провідними страховими компаніями; наявність державних та міжнародних механізмів підтримки агрострахування; висока організованість виробничих процесів, що зменшує ймовірність страхових випадків.

Негативні фактори впливу: висока волатильність аграрних ринків; кліматичні зміни та зростання частоти екстремальних погодних явищ; воєнні ризики та порушення логістичних ланцюгів; недостатній рівень стандартизації страхових продуктів у агросекторі.

Таким чином, проведена оцінка ефективності страхового захисту ПрАТ «МХП» показала, що підприємство сформувало комплексну систему страхування, орієнтовану насамперед на покриття виробничих ризиків. Найбільш ефективними виявилися страхові продукти, пов'язані зі страхуванням сільськогосподарських культур, майна та тварин, що підтверджується високим рівнем страхових виплат та значущістю відповідних ризиків для діяльності підприємства. Водночас аналіз виявив недостатній рівень страхового покриття фінансових, логістичних та воєнних ризиків, вплив яких на результати діяльності агропромислових підприємств суттєво зріс в останні роки. Це свідчить про необхідність подальшого вдосконалення структури

страхового портфеля та впровадження нових страхових продуктів, здатних забезпечити більш повний захист від сучасних викликів функціонування аграрного бізнесу.

2.4 Напрями вдосконалення страхового захисту суб'єктів господарювання агропромислового комплексу

У сучасних умовах функціонування аграрного сектору України, що характеризуються підвищеним рівнем ризиків, важливого значення набуває вдосконалення системи страхового захисту агропідприємств. Особливо актуальним це питання є в контексті запровадження державної підтримки агрострахування у 2026 році, що відкриває нові можливості для розвитку страхового ринку.

Одним із перспективних напрямів удосконалення страхового захисту суб'єктів агропромислового комплексу є впровадження механізмів параметричного (індексного) страхування. Традиційні програми агрострахування передбачають проведення експертної оцінки збитків після настання страхового випадку, що потребує значних часових і фінансових витрат. Крім того, процедура визначення розміру збитків нерідко супроводжується суперечками між страховиком і страхувальником щодо причин та масштабів втрат.

На відміну від класичного страхування, параметричне страхування базується на використанні об'єктивних індикаторів, зокрема показників кількості опадів, температурного режиму, рівня вологості ґрунту або інших погодних параметрів. У разі досягнення встановленого критичного значення страхова виплата здійснюється автоматично без необхідності проведення додаткових експертиз. Це дозволяє суттєво скоротити терміни врегулювання страхових випадків та знизити адміністративні витрати.

Для ПрАТ «МХП» впровадження параметричного страхування є особливо актуальним з огляду на значні площі земельного банку та високу залежність

результатів діяльності від природно-кліматичних умов. Застосування індексних страхових продуктів дозволить підвищити швидкість отримання страхового відшкодування, покращити прогнозованість грошових потоків та забезпечити більш ефективне управління ризиками втрати врожаю. На думку автора, поєднання традиційного страхування з параметричними продуктами дозволить сформувати більш збалансовану систему страхового захисту підприємства.

Важливим напрямом удосконалення страхового захисту ПрАТ «МХП» є розширення механізмів страхування воєнних ризиків. Повномасштабна військова агресія суттєво змінила структуру ризиків аграрного бізнесу в Україні та призвела до появи нових загроз, які раніше практично не враховувалися у страхових програмах.

Для підприємств агропромислового комплексу воєнні ризики пов'язані не лише з безпосереднім пошкодженням майна внаслідок бойових дій, а й із руйнуванням логістичної інфраструктури, мінуванням земельних ділянок, порушенням виробничих процесів, втратою врожаю та неможливістю виконання експортних контрактів. При цьому більшість страхових продуктів, представлених на українському ринку, або взагалі не покривають воєнні ризики, або передбачають суттєві обмеження щодо їх страхування.

У зв'язку з цим доцільним є розвиток спеціалізованих страхових програм за участю держави, міжнародних фінансових організацій та перестрахових компаній. Для ПрАТ «МХП» використання таких механізмів дозволить знизити рівень фінансової невизначеності та підвищити стійкість підприємства до зовнішніх шоків. Крім того, страхування воєнних ризиків сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості компанії та покращенню умов залучення кредитних ресурсів, оскільки забезпечує додаткові гарантії збереження активів.

Суттєвим резервом підвищення ефективності страхового захисту ПрАТ «МХП» є розширення співпраці з міжнародними перестраховими організаціями. Особливість діяльності великих агропромислових холдингів полягає в тому, що потенційні збитки від реалізації окремих ризиків можуть досягати сотень мільйонів гривень, що перевищує фінансові можливості окремих національних страховиків.

Перестраховування дозволяє передати частину відповідальності за великими ризиками міжнародним фінансовим структурам, забезпечуючи додатковий рівень гарантій виконання страхових зобов'язань. У результаті підвищується фінансова надійність страхового захисту та зменшується ймовірність виникнення ситуацій, за яких страховик не зможе повністю компенсувати понесені збитки.

Для ПрАТ «МХП» розвиток механізмів перестраховування є особливо важливим у контексті страхування великих виробничих комплексів, елеваторів, птахофабрик та експортної логістики. Передача частини ризиків міжнародним перестраховикам дозволить забезпечити більш високі страхові ліміти, розширити перелік страхових ризиків та підвищити рівень фінансової безпеки підприємства. На думку автора, саме поєднання можливостей національних страховиків та міжнародного перестраховування є одним із найбільш ефективних шляхів удосконалення системи страхового захисту великих агропромислових підприємств.

Окрему увагу доцільно приділити цифровізації процесів агрострахування. Сучасний розвиток цифрових технологій створює нові можливості для підвищення ефективності страхового захисту агропідприємств. Використання супутникового моніторингу, геоінформаційних систем, безпілотних літальних апаратів та технологій дистанційного зондування Землі дозволяє здійснювати постійний контроль стану посівів, оперативно виявляти пошкодження та об'єктивно оцінювати масштаби збитків. Це сприяє зменшенню витрат на проведення експертиз, скороченню строків врегулювання страхових випадків та підвищенню прозорості взаємовідносин між страховиками і страхувальниками. Для ПрАТ «МХП» цифровізація агрострахування може стати важливим елементом загальної системи управління ризиками, оскільки дозволить інтегрувати страхові механізми з уже існуючими цифровими платформами моніторингу виробничих процесів.

Ще одним напрямом удосконалення страхового захисту є оптимізація структури страхового портфеля підприємства. Результати проведеного аналізу свідчать, що основна частина страхових премій ПрАТ «МХП» припадає на страхування сільськогосподарських культур та майна, тоді як частка страхування фінансових, логістичних і репутаційних ризиків залишається порівняно незначною.

Водночас сучасні умови господарювання характеризуються зростанням впливу саме непрямих ризиків, пов'язаних із нестабільністю зовнішніх ринків, порушенням міжнародних ланцюгів постачання, зміною валютних курсів та невиконанням контрагентами договірних зобов'язань. За таких умов доцільним є перегляд структури страхового портфеля шляхом збільшення частки страхування фінансових та логістичних ризиків, що дозволить забезпечити більш збалансований підхід до управління ризиками підприємства.

Важливе значення для підвищення ефективності страхового захисту має також подальший розвиток механізмів державної підтримки агострахування. У Державному бюджеті України на 2026 рік вперше передбачено фінансування державної підтримки агострахування у розмірі 60 млн. грн [28], що спрямовано на стимулювання розвитку системи страхового захисту сільськогосподарських товаровиробників. З метою реалізації відповідних положень Кабінетом Міністрів України було ухвалено постанову «Про внесення змін до Порядку надання державної підтримки страхування сільськогосподарської продукції», яка визначає механізм надання такої підтримки та регулює умови участі агровиробників у програмі.

Зазначений нормативний акт встановлює правила надання державної підтримки страхування сільськогосподарської продукції, зокрема для підприємств, що здійснюють діяльність у прифронтових регіонах. Однією з обов'язкових умов отримання підтримки є реєстрація агровиробників у Державному аграрному реєстрі. Крім того, передбачено проведення перевірки суб'єктів господарювання щодо їхньої причетності до санкційних або терористичних списків, а також встановлено заборону на наявність будь-яких зв'язків із резидентами Російської Федерації, Республіки Білорусь та інших юрисдикцій, що становлять підвищений ризик [28].

Постановою також передбачено механізм часткової компенсації страхових премій, сплачених агровиробниками. Зокрема, для суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у прифронтових громадах, держава компенсуватиме до 60% вартості страхових премій, тоді як для інших аграрних підприємств розмір компенсації становитиме до 45 %. Такий підхід спрямований на підвищення

доступності страхових послуг та стимулювання використання страхових інструментів у сільському господарстві.

Для укладення договору страхування агровиробники повинні звернутися до страхових компаній, які отримали право на здійснення відповідних операцій за погодженням з Національним банком України. Станом на сьогодні такими страховиками є АТ «Страхова компанія «ІНГО» та ПАТ «Страхова компанія «Універсальна». Водночас очікується подальше розширення переліку страхових компаній, які зможуть надавати послуги у межах програми агрострахування [24].

Більш наглядно діючі програми страхування для аграрних підприємств представлені у табл. 2.8.

Договори страхування аграрної продукції укладаються відповідно до визначеного переліку стандартизованих страхових продуктів, що охоплюють страхування площ посівів озимих зернових культур (пшениці, жита та ячменю) на період перезимівлі, страхування озимих зернових культур на весь період вирощування, а також страхування майбутнього врожаю зернових культур, зокрема озимих і ярих сортів пшениці, жита, ячменю та вівса на весняно-літній період вирощування.

Очікується, що запровадження зазначеного механізму державної підтримки агрострахування стане одним із ключових інструментів реагування на виклики, пов'язані зі змінами клімату, підвищенням рівня ризиків у сільському господарстві та необхідністю забезпечення фінансової стабільності агровиробників. Реалізація цієї програми сприятиме підвищенню рівня страхового захисту суб'єктів агропромислового комплексу та розвитку системи управління ризиками в аграрному секторі України.

Запровадження державної підтримки агрострахування у 2026 році створює для ПрАТ «МХП» реальні можливості підвищення ефективності страхового захисту та зниження фінансового навантаження. Економічне обґрунтування доцільності використання цієї програми базується на оцінці потенційної економії витрат, підвищенні рівня страхового покриття та зростанні фінансової стабільності підприємства.

Таблиця 2.8 – Страхові продукти українських страховиків для суб'єктів агропромислового комплексу

Назва СК	Страховий продукт	Ризики, які покриває страховка	Сума покриття	Що не покриває страховка
ПРАТ «СК «Універсальна»	Страхування врожаю сільськогосподарських культур	Загибель або пошкодження врожаю внаслідок посухи, граду, заморозків, буревію, зливи, пожежі, стихійних лих	До 70-80 % вартості врожаю	Навмисне пошкодження, порушення технології вирощування, військові дії
ПРАТ «СК «ІНГО»	Комплексне агрострахування	Втрата врожаю, пошкодження сільськогосподарської техніки, майна підприємства, вплив природних катаклізмів	Залежно від страхової суми за договором	Військові дії, території активних бойових дій, недотримання агротехнологій
АТ «СК «АРКС»	Страхування аграрних ризиків	Посуха, град, буревій, повінь, заморозки, пожежа, інші природні ризики, що впливають на врожай	До 100 % застрахованої вартості посівів	Політичні ризики, військові дії, ризики на тимчасово окупованих територіях
АТ «СК «ТАС»	Страхування майна агропідприємств	Пошкодження або знищення будівель, складів, техніки, обладнання внаслідок пожежі, стихійних лих, аварій	Відповідно до вартості майна	Воєнні ризики, умисні дії страхувальника
ПРАТ «СК «РЗУ Україна»	Страхування сільськогосподарських тварин	Загибель або вимушений забій тварин через хвороби, нещасні випадки, стихійні лиха	До ринкової вартості поголів'я	Порушення ветеринарних норм, епідемії без належних профілактичних заходів

Джерело: складено автором на основі [20; 33]

По-перше, ключовим ефектом є зниження витрат на страхові премії за рахунок державної компенсації. Відповідно до проведеного аналізу, у 2025 році загальний обсяг сплачених страхових премій ПРАТ «МХП» становив 69 800 тис. грн. За умови отримання компенсації на рівні 45% підприємство може зменшити власні витрати на страхування приблизно на:

$$69\,800 \times 0,45 = 31\,410 \text{ тис. грн}$$

Таким чином, фактичні витрати на страхування можуть скоротитися до близько 38 390 тис. грн, що становить суттєву економію фінансових ресурсів. У разі

застосування програми до окремих підрозділів у прифронтових регіонах (компенсація до 60%), економічний ефект буде ще більшим.

По-друге, зниження вартості страхування створює передумови для розширення страхового покриття без додаткового фінансового навантаження. Наприклад, за рахунок зекономлених коштів підприємство може: збільшити площі застрахованих посівів; розширити перелік страхових ризиків (включаючи воєнні та кліматичні ризики); активніше використовувати страхування фінансових ризиків і відповідальності. Це дозволить підвищити рівень страхового покриття та зменшити потенційні збитки у разі настання несприятливих подій.

По-третє, участь у державній програмі сприятиме підвищенню ефективності страхування, що може відобразитися у покращенні ключових показників: зниження показника вартості страхової послуги (Т); підвищення рівня страхових виплат (РВ); зростання ступеня повноти відшкодування збитків (ПВ). Це означає, що підприємство отримуватиме більший економічний ефект від кожної гривні, вкладеної у страхування.

По-четверте, важливим економічним ефектом є підвищення фінансової стійкості підприємства. З огляду на те, що ПрАТ «МХП» у 2022-2025 рр. демонструє збитковість чистого фінансового результату, зменшення витрат і підвищення рівня компенсації збитків дозволить: знизити фінансові ризики; покращити ліквідність; підвищити інвестиційну привабливість компанії.

По-п'яте, участь у програмі стимулює оптимізацію страхового портфеля підприємства. Використання стандартизованих страхових продуктів дозволить: знизити транзакційні витрати; підвищити прозорість страхових умов; покращити прогнозованість страхових виплат.

Порівняльний аналіз (табл. 2.9) свідчить, що впровадження державної підтримки агрострахування у 2026 році матиме суттєвий позитивний економічний ефект для ПрАТ «МХП».

Таблиця 2.9 – Порівняння страхових витрат ПрАТ «МХП»: 2025 рік та прогноз на 2026 рік з урахуванням державної підтримки

Показники	2025 рік (факт)	2026 рік (прогноз без змін)	2026 рік (з державною підтримкою 45%)	Відхилення (економія), тис. грн
Загальні страхові премії, тис. грн	69 800	75 000	75 000	–
Компенсація держави	–	–	33 750	+33 750
Фактичні витрати підприємства	69 800	75 000	41 250	–33 750
Страхові виплати, тис. грн	35 500	38 000	42 000	+6 500
Рівень страхових виплат, %	50,9	50,7	56,0	+5,1 п.п.
Ступінь покриття збитків, %	46,9	48,0	55,0	+8,1 п.п.

Джерело: складено автором

За рахунок компенсації до 45% страхових премій підприємство зможе зменшити власні витрати на страхування приблизно на 33,75 млн грн, що становить майже половину страхових витрат.

Водночас очікується підвищення ефективності страхового захисту, що проявляється у зростанні рівня страхових виплат та ступеня покриття збитків. Це свідчить про покращення якості страхових послуг та більш повне відшкодування втрат.

Отже, участь у державній програмі дозволяє не лише знизити витрати, а й підвищити результативність страхування, що є важливим фактором зміцнення фінансової стійкості підприємства в умовах високих ризиків аграрного виробництва.

Водночас важливо враховувати певні обмеження програми, зокрема необхідність реєстрації у Державному аграрному реєстрі та відповідність встановленим критеріям. Проте для великого агрохолдингу, такого як ПрАТ «МХП», ці вимоги не є критичними і можуть бути легко виконані.

Отже, економічне обґрунтування свідчить, що участь ПрАТ «МХП» у програмі державної підтримки агрострахування у 2026 році є економічно доцільною та стратегічно вигідною. Вона дозволяє суттєво знизити витрати на страхування, підвищити рівень страхового захисту, покращити фінансові показники та забезпечити більшу стійкість підприємства до зовнішніх ризиків.

Незважаючи на позитивний факт запровадження державної підтримки агрострахування, обсяг фінансування, передбачений у Державному бюджеті України на 2026 рік у розмірі 60 млн грн, є вкрай недостатнім для повноцінного розвитку цієї системи. З огляду на масштаби аграрного сектору України, кількість потенційних учасників програми та високий рівень ризиків у сільському господарстві, зазначена сума може покрити потреби лише обмеженої кількості агровиробників.

Фактично це означає, що значна частина підприємств, навіть за наявності бажання скористатися державною підтримкою, може не отримати компенсації страхових премій через обмеженість бюджетних ресурсів. Особливо це критично для великих агрохолдингів, таких як ПрАТ «МХП», де обсяги страхових платежів є значними і потребують суттєвіших механізмів підтримки.

Таким чином, для досягнення відчутного ефекту від впровадження системи агрострахування необхідним є поступове збільшення обсягів державного фінансування, а також залучення додаткових джерел підтримки, зокрема міжнародних фінансових інституцій. Лише за таких умов програма зможе стати дієвим інструментом зниження ризиків та підвищення фінансової стійкості аграрного сектору.

ВИСНОВКИ

1. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що страховий захист є невід'ємною складовою системи управління ризиками в агропромисловому комплексі, оскільки забезпечує компенсацію збитків, підвищує фінансову стійкість підприємств та сприяє безперервності їх господарської діяльності. Узагальнення наукових підходів до визначення понять «страхування» та «страховий захист» підтвердило їх комплексний економічний характер, який поєднує функції формування страхових фондів, перерозподілу ресурсів, попередження ризиків і відшкодування втрат. З урахуванням специфіки аграрного сектору, що характеризується високим рівнем невизначеності, багатофакторністю ризиків та впливом зовнішніх і внутрішніх чинників, страхування виступає ефективним інструментом мінімізації негативних наслідків ризикових подій.

2. Система страхування суб'єктів господарювання агропромислового комплексу характеризується різноманіттям видів і форм, які забезпечують комплексний захист від виробничих, природно-кліматичних, фінансових та інших ризиків. В Україні агрострахування переважно функціонує на основі добровільних механізмів із поступовим розвитком державної підтримки, що підвищує доступність страхових послуг для агровиробників. Водночас зарубіжний досвід демонструє більш високий рівень ефективності завдяки поєднанню ринкових інструментів із активною участю держави, зокрема у формі субсидування страхових премій та організації перестрахування. Це дозволяє забезпечити стабільність доходів фермерів і знизити вплив ризикових факторів на результати їх діяльності.

3. Методичні підходи до оцінювання ефективності страхового захисту агропідприємств ґрунтуються на комплексному поєднанні кількісних і якісних інструментів аналізу, що дозволяють всебічно оцінити результативність страхових механізмів у системі управління ризиками. Використання системи показників, зокрема фінансової ефективності, рівня страхового покриття та повноти

відшкодування збитків, у поєднанні з сучасними підходами, такими як ризик-орієнтований, порівняльний і системний аналіз, забезпечує обґрунтоване прийняття управлінських рішень. Застосування зазначених методик сприяє підвищенню фінансової стійкості агропідприємств, оптимізації страхового портфеля та посиленню їх здатності протидіяти ризикам, що в цілому створює передумови для стабільного розвитку агропромислового комплексу.

4. Проведений аналіз діяльності ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» свідчить, що підприємство є потужним вертикально інтегрованим агропромисловим холдингом із розвиненою структурою управління та значним експортним потенціалом. Незважаючи на складні макроекономічні умови та вплив зовнішніх факторів, компанія демонструє позитивні тенденції у зростанні доходів, валового прибутку та ефективності виробничої діяльності. Водночас наявність від’ємних фінансових результатів і низьких показників рентабельності окремих напрямів вказує на необхідність удосконалення фінансового менеджменту, оптимізації витрат і підвищення ефективності використання ресурсів.

Проведений аналіз стану та динаміки страхового захисту ПрАТ «МХП» свідчить про формування на підприємстві комплексної та диверсифікованої системи страхування, що відповідає масштабам його діяльності та рівню ризиків. Компанія активно співпрацює з провідними страховими організаціями та використовує багатоканальну модель страхового захисту із залученням механізмів перестрахування, що дозволяє ефективно розподіляти ризики. Динаміка страхових премій і виплат у 2023-2025 рр. має стійку тенденцію до зростання, що свідчить про розширення страхового покриття та підвищення ролі страхування у системі управління ризиками. Структура страхового портфеля орієнтована переважно на захист ключових виробничих активів – сільськогосподарських культур і майна, що є логічним з огляду на специфіку аграрного виробництва. Водночас підприємство поступово розширює страхування фінансових, транспортних та відповідальних ризиків, що свідчить про комплексний підхід до забезпечення економічної безпеки.

5. Проведена оцінка ефективності страхового захисту ПрАТ «МХП» свідчить про те, що страхування відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової

стабільності підприємства та зниженні негативного впливу ризикових подій на результати його діяльності. Аналіз динаміки страхових премій і виплат підтверджує доцільність використання страхових механізмів, оскільки підприємство отримує відчутну компенсацію понесених збитків, а також користується превентивним ефектом страхування.

6. Застосування системи ключових показників ефективності (KPI) дозволило встановити, що загалом ефективність страхового захисту має тенденцію до покращення, зокрема за рахунок зростання рівня страхових виплат та підвищення ступеня відшкодування збитків у 2025 році. Водночас вартість страхових послуг залишається високою, що свідчить про значне фінансове навантаження на підприємство та потребу в оптимізації страхових витрат. Окремі показники, такі як повнота страхового відшкодування та оперативність виплат, хоча і демонструють позитивну динаміку, все ще не повністю відповідають оптимальним значенням.

Вдосконалення страхового захисту суб'єктів господарювання агропромислового комплексу є необхідною умовою забезпечення стабільного функціонування аграрного сектору України в умовах воєнних, кліматичних та фінансово-економічних ризиків. Запровадження у 2026 році механізму державної підтримки агрострахування стало важливим кроком у розвитку системи управління ризиками, оскільки створює передумови для підвищення доступності страхових послуг, розширення страхового покриття та стимулювання участі агровиробників у програмах страхування.

7. Проведений аналіз показав, що для ПрАТ «МХП» участь у державній програмі є економічно доцільною, адже дозволяє суттєво скоротити витрати на страхові премії, підвищити рівень страхових виплат, покращити ступінь покриття збитків та зміцнити фінансову стійкість підприємства. Використання стандартизованих страхових продуктів також сприятиме підвищенню прозорості страхових умов, оптимізації страхового портфеля та більш ефективному плануванню фінансових ресурсів.

Водночас встановлено, що чинний обсяг бюджетного фінансування програми у розмірі 60 млн грн є недостатнім для задоволення потреб аграрного сектору в повному обсязі, особливо з урахуванням значної кількості потенційних учасників та високої вартості страхового захисту для великих агропідприємств. У зв'язку з цим важливими напрямками подальшого вдосконалення системи агрострахування мають стати збільшення державного фінансування, розширення переліку страхових продуктів, залучення більшої кількості страховиків до програми, розвиток страхування воєнних ризиків, а також залучення міжнародної фінансової підтримки.

Таким чином, ефективна система агрострахування повинна поєднувати державну підтримку, ринкові механізми страхування та сучасні інструменти управління ризиками. Її розвиток сприятиме підвищенню фінансової стійкості аграрних підприємств, збереженню виробничого потенціалу галузі та зміцненню продовольчої безпеки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 11.03.2026).
2. Агрострахування в Україні – все що потрібно знати в 2025 URL: <https://glendeal.com/ua/blog/agrostrahuvannya-v-ukrayini-vse-shho-potribno-znaty-v-2025/> (дата звернення: 12.03.2026).
3. Боднар О., Іваненко Д. Проблема страхування агробізнесу під час війни. Трансформація страхового ринку України в світлі сучасних економічних викликів: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених. 15-16 квітня 2025. Миколаїв: МНАУ. 2025. С.6-9.
4. Віленчук О.М., Савицька А.С. Сучасні тренди розвитку загальноєвропейського ринку аграрного страхування: можливості та перспективи для України. Бізнес Інформ. 2024. №4. С. 253-259.
5. Власюк С. А., Цимбалюк Ю. А., Пономаренко О. В., Заярна К. О. Перспективи розвитку аграрного страхування в Україні. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2023. Вип. 103. Ч. 2. С. 63–72. URL: <https://journal.udau.edu.ua/download/2211/assets/files/103.2/7.pdf> (дата звернення: 11.03.2026).
6. Вовк В., Жежерун Ю., Костогриз В. Страховий ринок України у період дії воєнного стану: фінансовий та маркетинговий аспекти. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2023. № 3 (35). С. 119-131.
7. Герасименко Н. Агрострахування – потенціал для сталого розвитку агрокомпаній: поточний стан та перспективи розвитку в Україні. Київ. 2021. URL: https://www.apd-ukraine.de/fileadmin/user_upload/Bericht_APD_Agrarversicherung_UKR.pdf
8. Грицина О., Шолудько О., Синявська Л., Колодій А., Агрес О. Страхування аграрного сектора України в час війни: реалії та можливості. *Аграрна економіка*. 2023. Т.16. №1-2. С. 125-131.

9. Гумен О.В. Інституційні та інноваційні механізми розвитку агрострахування в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 19. С. 207-212.
10. Гумен О.В. Особливості розвитку аграрного страхування в Україні в умовах інноваційних викликів та можливостей. *Агросвіт*. 2025. №19. С.138-143.
11. Дем'янчук О. І., Матеуш М. В. Агрострахування та державні гарантії як інструменти підтримки аграрних підприємств. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*: серія «Економіка». Вид-во НаУОА, грудень 2025. № 39(67). С. 25-30.
12. Державна підтримка страхування сільськогосподарської продукції у 2026 році URL: <https://ochakiv-rada.gov.ua/news/1772538317/> (дата звернення: 12.03.2026).
13. Доманчук А.І. Нормативно-правове регулювання страхової діяльності як складова забезпечувальної підсистеми управління фінансами страхових компаній URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/187.pdf>
14. Житар М. Тенденції розвитку страхового ринку України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. №61. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3733/3655>
15. Ігошин М.М. Правове забезпечення страхування в аграрному секторі національної економіки України як складової регіональної безпеки. *Київський часопис права*. 2025. №1. С. 54-59.
16. Криленко В.І., Рудь І.Ю. Страхування: навчальний посібник. Миколаїв. 2019. 260 с.
17. Марценюк-Розарьонова О.В., Чорнопищук О.М., Якубовська Я.Р. Особливості страхування в аграрному секторі. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. №4. URL: <http://repository.vsau.vin.ua/getfile.php/16384.pdf>
18. Мельник Т. А., Сибірцев В. В. Страхування: навчальний посібник/ Кропивницький: ПП «Ексклюзив Систем». 2022. 307 с.
19. Метеленко Н. Г., Сіліна І. В., Дятлова Ю. В., Оглобліна В. О., Попова А. О. Страхування: навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий

ринок» освітньо-професійної програми «Фінанси держави та підприємницьких структур». Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2024. 243 с.

20. Національна асоціація страховиків України URL: <https://www.nasu.com.ua/indicator>

21. Непочатенко О.О., Юдін В.К. Страховий захист аграрних ризиків. *Економіка і суспільство*. 2016. №2. С. 572-577.

22. Непочатенко О., Бечко П., Пономаренко О. Класифікація ризиків агрострахування. *Věda a perspektivy*. 2023. № 1 (20). URL: <https://surl.li/wbhgqt>

23. Нечипоренко А.В. Державне регулювання страхової діяльності в Україні: теоретичний аспект. *Ефективна економіка*. 2021. №7. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/7_2021/96.pdf (дата звернення: 11.03.2026).

24. Нечипорук Л.В. Страховий захист: сутність та модернізація в умовах формування соціальної держави в Україні. *Вісник Національного університету «Юридична академія України ім. Мудрого»*. 2012. № 3 (10). С. 252-271.

25. Офіційний сайт ПрАТ «МХП» URL: <https://mhp.com.ua/uk/pro-kompaniiu> (дата звернення 20.04.2026).

26. Офіційний сайт YouControl – сервіс перевірки контрагентів. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/25412361/ (дата звернення 20.04.2026).

27. Офіційний сайт НБУ URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 11.03.2026).

28. Офіційний сайт Дія. Бізнес. URL: <https://business.diia.gov.ua/news/zaprovadzheno-derzhavnu-pidtrymku-strakhuvannia-ahroproduksii> (дата звернення: 12.03.2026).

29. Павленко О. П. Система аграрного страхування як комплексний інструмент управління ризиками. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2019. Т. 30 (69). № 6. Ч. 2. С. 98–102. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/30_69_6/30_69_6_2/20.pdf

30. Павленко О. П. Формування стратегій страхового захисту в агровиробничому секторі економіки. Агросвіт. 2024. № 23. С. 102–106. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/agrosvit/article/view/5187>
31. Попович Д. В., Біда М. С., Закорко К. К. Тенденції розвитку страхового ринку України в умовах воєнного стану. Молодий вчений. 2023. № 3 (115). С. 110–114. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5791>
32. Проблеми розвитку страхування в Україні: наук. студент. зб. Вип. 4 / за заг. ред. В. Й. Плиси. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2023. 134 с. URL: <https://dspace.lnulibrary.lviv.ua/handle/123456789/198>
33. Рейтинг страхових компаній у 2025 році. URL: <https://polis.ua/uk/articles/Reytynh-strakhovykh-kompaniy-Ukrayiny-2025>
34. Сидорчук І. П. Сучасний стан розвитку страхового ринку в Україні. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2022. № 1. С. 130–133. URL: <https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/03/2022-en-1-21.pdf>
35. Страховий ринок України у світлі євроінтеграції: новітні виклики та тренди: зб. матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 23 берез. 2023 р. Київ: КНЕУ, 2023. 174 с. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/29849/1/Vnukova.pdf>
36. Страхування: навч. посіб. / Н. С. Ситник, А. В. Стасишин, Д. В. Попович. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2025. 512 с. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2026/04/Strakhuvannia_posib_2025.pdf
37. Страхування: підручник / за ред. В. Д. Базилевича. Київ: Знання, 2008. 1019 с. URL: <https://nemk.com.ua/wp-content/uploads/2024/04/%D0%91%D0%B0%D0%B7%D0%B8%D0%BB%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87-%D0%92.%D0%94.-%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>
38. Страхування: підручник / керівник авт. кол. і наук. ред. С. С. Осадець. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: КНЕУ, 2002. 599 с. URL:

https://fef.kneu.edu.ua/ua/depts7/k_bankivskoi_spravy/strah/strah_praci/strah_prazi/strahp/

39. Тарасенко Д. Л., Тарасенко О. Ю., Мироненко С. П. Аналіз страхового ринку України. Економіка та суспільство. 2022. № 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1496>

40. Терещенко Т. Є., Заволока Л. О., Пономарьова О. Б. Страхування у схемах, таблицях, коментарях: навч. посіб. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2020. 221 с. URL: <https://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/4110>

41. Чуницька І. І., Богріновцева Л. М. Особливості діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України в умовах воєнного стану. Інфраструктура ринку. 2023. Вип. 71. С. 251–258. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2023/71_2023/46.pdf

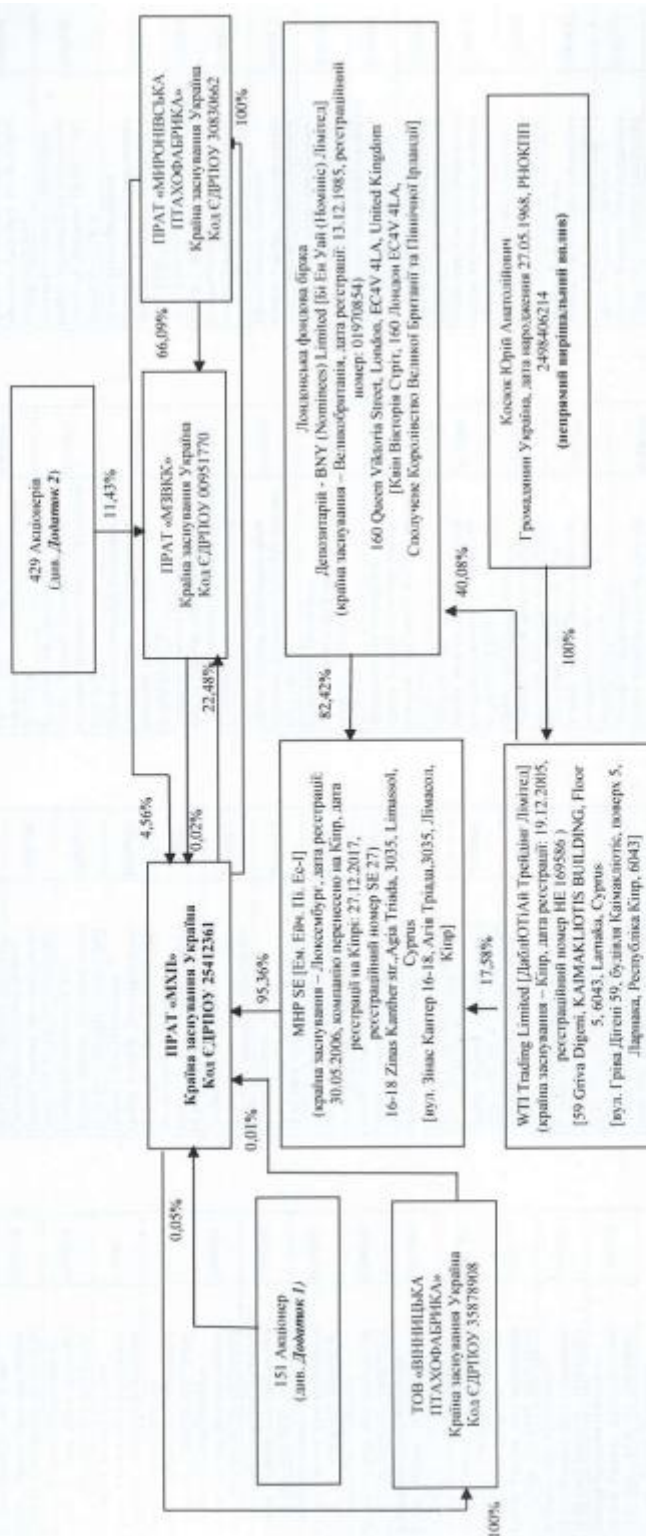
42. Шірінян А. А., Шірінян Л. В. Ключові показники ефективності функціонування страхового ринку для покупців страхових послуг. Проблеми економіки. 2019. № 3 (41). С. 226–232. URL: https://www.problecon.com/article/?abstract=2019_3_0_226_232&year=2019

43. Шишпанова Н. О., Совщак С. С., Мельник Ю. В. Зарубіжний досвід аграрного страхування та можливості його впровадження у вітчизняну страхову практику. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. № 22. С. 872–876. URL: <https://global-national.in.ua/archive/22-2018/164.pdf>

44. Яценко О. М., Яценко О. О. Багаторівневий підхід до управління ризиками агробізнесу в умовах війни. Український економічний часопис. 2024. № 5. С. 153–158. URL: <https://journals.dpu.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/448>

ДОДАТКИ

Схематичне зображення структури власності:
ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «МХП» (код ЄДРПОУ 25412361)

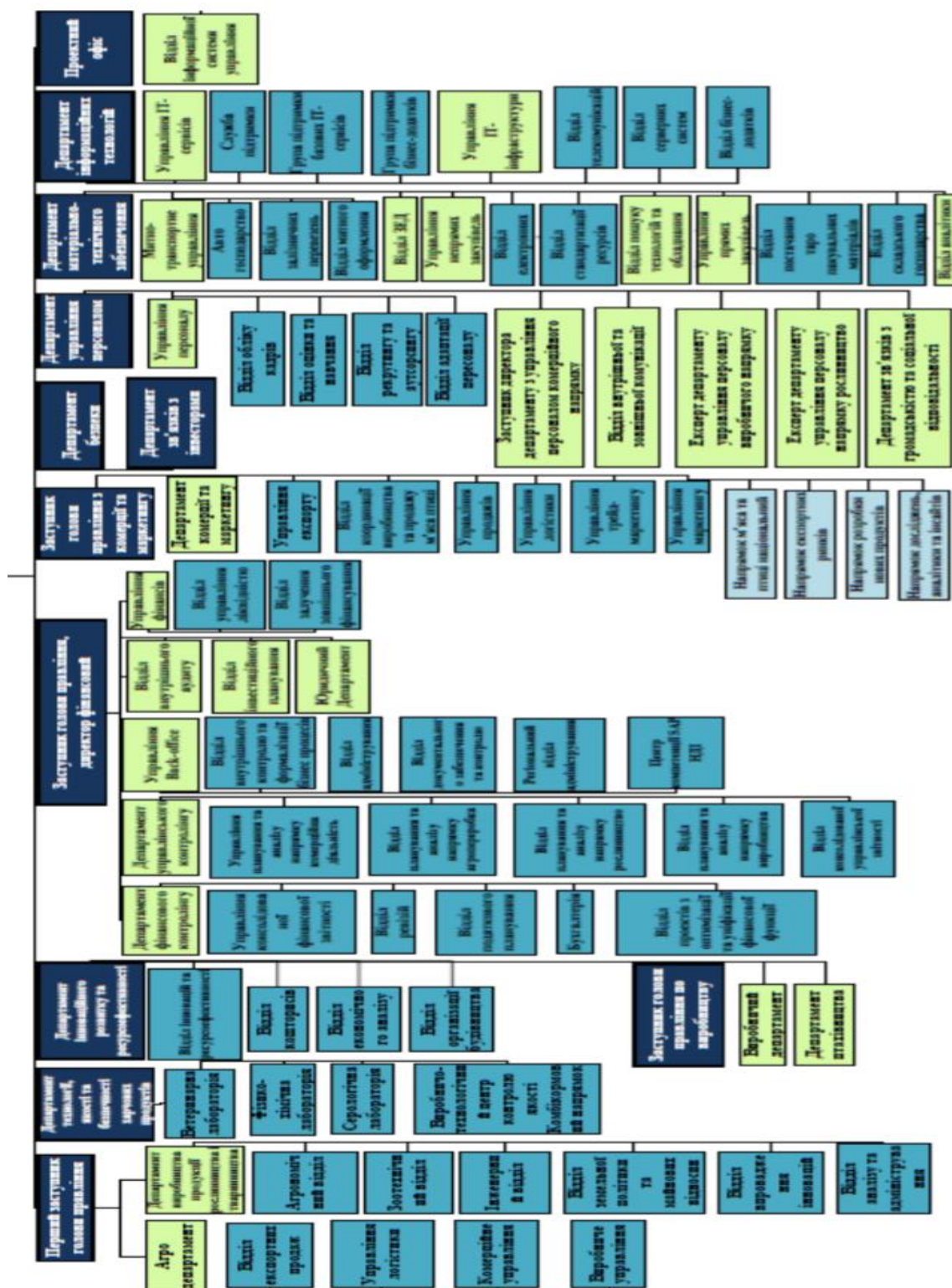

Уповноважена особа за довіреністю

Голодненко В.О.

«ДБ» 2025p.

Додаток В

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МХП"
ПРАТ "МХП"

Код ЄДРПОУ 25412361

Зареєстровано

Входить у корпоративну
групу
"МХП"

Фінансова звітність за 2025 рік *

Підприємство ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «МХП»

Дата та час подачі звіту 03.03.2026 14:10

Керівник Косюк Юрій Анатолійович

Головний бухгалтер Крігер Сергій Олексійович

Вид економічної діяльності 46.32 Оптова торгівля м'ясом і м'ясними продуктами

Телефон -

КАТОТТГ UA32120090010020161

Середня кількість працівників 8 100

Одиниця виміру: тис.грн без десяткового знака

Баланс (Форма № 1) станом на 31.12.2025 року *

Актив	Код	На початок року, тис.грн	На кінець року, тис.грн
I	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	1 809 131	1 482 002
Первісна вартість	1001	2 707 192	2 407 336
Накопичена амортизація	1002	898 061	925 334
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	-
Основні засоби	1010	16 453 247	14 884 919
Первісна вартість	1011	17 187 174	17 457 253
Знос	1012	733 927	2 572 334
Інвестиційна нерухомість	1015	0	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	0	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	0	-
Довгострокові біологічні активи	1020	0	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	0	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
Які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	-
Інші фінансові інвестиції	1035	6 639 809	7 057 159
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	92 306	76 278
Відстрочені податкові активи	1045	0	-
Гудвіл	1050	0	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	-
Інші необоротні активи	1090	522 133	656 631
Усього за розділом I "Необоротні активи"	1095	25 516 626	24 156 989
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	1 017 927	2 501 994
виробничі запаси	1101	386 733	531 475
незавершене виробництво	1102	6 250	-
готова продукція	1103	50	96 270
товари	1104	624 894	1 874 249
Поточні біологічні активи	1110	0	-

Актив	Код	На початок року, тис.грн	На кінець року, тис.грн
1	2	3	4
Депозити перестрахування	1115	0	-
Векселі одержані	1120	0	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	5 826 778	8 431 063
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
За виданими авансами	1130	933 768	401 805
З бюджетом	1135	426 028	6 622 541
У тому числі з податку на прибуток	1136	0	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	0	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	0	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	8 809 223	12 144 309
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	1 953 846	2 030 583
готівка	1166	5	5
рахунки в банках	1167	1 763 222	1 883 921
Витрати майбутніх періодів	1170	0	-
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	-
у тому числі:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	-
резервах незароблених премій	1183	0	-
інших страхових резервах	1184	0	-
Інші оборотні активи	1190	122 567	228 048
Усього за розділом II "Оборотні активи"	1195	19 090 137	32 360 343
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	-
Баланс (Усього активів)	1300	44 606 763	56 517 332

Пасив	Код	На початок року, тис.грн	На кінець року, тис.грн
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	786 928	786 928
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	-
Капітал у дооцінках	1405	0	-
Додатковий капітал	1410	9 705 267	7 987 915
емісійний дохід	1411	0	-
накопичені курсові різниці	1412	0	-
Резервний капітал	1415	0	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-17 139 584	-16 138 602
Неоплачений капітал	1425	(0)	(-)
Вилучений капітал	1430	(0)	(-)
Інші резерви	1435	0	-
Усього за розділом I "Власний капітал"	1495	-6 647 389	-7 363 759
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	1 243 320	1 141 148
Пенсійні зобов'язання	1505	0	-
Довгострокові кредити банків	1510	2 982 589	2 203 692
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1 161 037	1 020 760
Довгострокові забезпечення	1520	0	-
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	-
Цільове фінансування	1525	0	-
благодійна допомога	1526	0	-
Страхові резерви	1530	0	-
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	-
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	-
резерв незароблених премій	1533	0	-
інші страхові резерви	1534	0	-
Інвестиційні контракти	1535	0	-
Призовий фонд	1540	0	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	-
Усього за розділом II "Довгострокові зобов'язання і забезпечення"	1595	5 386 946	4 365 600
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	542 659	1 944 531
Векселі видані	1605	0	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			

Пасив	Код	На початок року, тис.грн	На кінець року, тис.грн
1	2	3	4
Довгостроковими зобов'язаннями	1610	2 981 733	2 967 647
Товари, роботи, послуги	1615	8 126 840	6 614 282
Розрахунками з бюджетом	1620	62 020	6 169 998
У тому числі з податку на прибуток	1621	0	-
Розрахунками зі страхування	1625	42 783	52 742
Розрахунками з оплати праці	1630	700 074	1 004 946
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	11 941 406	4 669 192
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	337	337
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	0	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	0	-
Поточні забезпечення	1660	310 936	389 278
Доходи майбутніх періодів	1665	0	6 033
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	-
Інші поточні зобов'язання	1690	21 158 418	35 696 505
Усього за розділом III "Поточні зобов'язання і забезпечення"	1695	45 867 206	59 515 491
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	-
Баланс (Усього пасивів)	1900	44 606 763	56 517 332

Звіт про фінансові результати (Форма № 2) за 2025 рік *

Фінансові результати

Стаття	Код	За поточний рік, тис.грн	За попередній рік, тис.грн
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	57 748 985	46 793 252
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	0
премії підписані, валова сума	2011	-	0
премії, передані у перестраховування	2012	-	0
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	0
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених	2014	-	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	43 061 724	34 207 457
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	0
Валовий:			
Прибуток	2090	14 687 261	12 585 795
Збиток	2095	-	-
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	0
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	0
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	0
Інші операційні доходи	2120	770 212	474 477
у тому числі:			
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	-	0
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	0
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	0
Адміністративні витрати	2130	8 025 065	6 860 421
Витрати на збут	2150	7 092 421	6 255 190
Інші операційні витрати	2180	901 489	807 744
у тому числі:			
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	-	0
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
Прибуток	2190	-	-
Збиток	2195	561 502	863 083
Дохід від участі в капіталі	2200	-	0
Інші фінансові доходи	2220	308 590	264 440
Інші доходи	2240	47 547	42 618
у тому числі:			
дохід від благодійної допомоги	2241	-	0
Фінансові витрати	2250	520 018	641 204
Втрати від участі в капіталі	2255	-	0

Стаття	Код	За поточний рік, тис.грн	За попередній рік, тис.грн
1	2	3	4
Інші витрати	2270	87 602	649 840
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	0
Фінансовий результат до оподаткування:			
Прибуток	2290	-	-
Збиток	2295	812 985	1 847 069
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	99 772	25 254
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	0
Чистий фінансовий результат:			
Прибуток	2350	-	-
Збиток	2355	713 213	1 821 815

Сукупний дохід

Стаття	Код	За поточний рік, тис.грн	За попередній рік, тис.грн
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	3 778 112
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	0
Накопичені курсові різниці	2410	-	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	0
Інший сукупний дохід	2445	-3 157	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-3 157	3 778 112
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	694 182
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-3 157	3 083 930
Сукупний дохід	2465	-716 370	1 262 115

Елементи операційних витрат

Стаття	Код	За поточний рік, тис.грн	За попередній рік, тис.грн
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	42 739 600	34 959 348
Витрати на оплату праці	2505	6 584 785	5 484 457
Відрахування на соціальні заходи	2510	1 051 946	791 578
Амортизація	2515	2 183 823	1 722 565
Інші операційні витрати	2520	6 520 545	5 172 864
Разом	2550	59 080 699	48 130 812

Розрахунок показників прибутковості акцій

Стаття	Код	За поточний рік, тис.грн	За попередній рік, тис.грн
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	0